

UMEÅ UNIVERSITET
Institutionen för kultur- och
medievetenskaper
Medie- och kommunikationsvetenskap

C-UPPSATS
VT 2009

Utlandssvenskar i Luxemburg och deras medieanvändning

Abstract

Author: Jorun Boklöv

Title: Utlandssvenskar i Luxemburg och deras medieanvändning

Level of Education: C- level

Subject: Media and Communication Studies

Umeå University: Department of Culture and Media Studies

Term: Spring 2009

Pages: 59 pp

This study looks into the mass media use of Swedish expatriates in Luxembourg. The theoretical departure points are the Uses-and-gratifications perspective on media, and the psychological acculturation theory. Nine Swedish expatriates have shared their thoughts on media, migration and integration in qualitative interviews. The respondents can not be seen as representative for all expatriates or even for all Swedes in Luxembourg, but they only represent themselves.

The results show that the main needs behind media use for migrants are similar to the sedentary population's, but that new needs are added in the acculturation process. Typical examples are the need to learn and develop language skills, and to maintain the children's connection to Sweden and the Swedish language.

In general, the interviewees have "chosen" integration or separation as acculturation strategies. Both are characterised by high appreciation of the Swedish culture. The appreciation of Luxembourg varies from relatively high to low.

The Swedes in Luxembourg read or watch Swedish media differently from Swedes in Sweden. One recurring comment is that the news has a narrow Swedish perspective. The Swedish public service radio gets lots of praise from the audience in Luxembourg.

Keywords: media, migration, expatriates, acculturation, uses-and-gratifications, Luxembourg, Sweden

Villmools Merci!

Ett stort tack till de intervjupersoner i Luxemburg som gjort det här arbetet möjligt. Eftersom intervjuerna gjorts under löfte om anonymitet kan jag inte nämna några namn, men ni vet vilka ni är.

Eftersom jag arbetar heltid och har skrivit uppsatsen på distans och halvfart har den tagit upp en stor del av min fritid under hela vårterminen. Stort tack till mina vänner och min älskade familj som med generositet och förståelse bjudit på både avkoppling och arbetsro. Jag vill särskilt nämna min syster, Jörel Strömgren – det bästa bollplank en uppsatsskribent kan önska sig.

Utän uppmuntrande mail och goda råd från min handledare Kristina Lundgren hade det inte blivit någon uppsats. Merci!

Sammanfattning

Syftet med denna uppsats är att undersöka och beskriva Luxemburgsvenskarnas medieanvändning. I min analys av materialet har jag utgått från tre frågeställningar.

1. Vilka behov och förväntningar styr Luxemburgsvenskarnas val av massmedier?

Som väntat har utlandssvenskarna ungefär samma behov som andra mediekonsumenter. En individ som befinner sig i en ackulturationsprocess har dessutom förmodligen andra behov och önskningsar än den som fortfarande lever i sin ursprungskultur. De behov som jag uppfattar som speciella för intervjupersonerna är dels inläring av de språk som används i det nya landet, dels att hjälpa barnen behålla och utveckla det svenska språket. Vilka val man träffar för att uppnå dessa belöningar varierar.

2. Finns det en koppling mellan medieval, vilja till integration i det nya landet och längtan till rötter i hemlandet?

De två ackulturationsstrategier som de intervjuade svenskarna använder är integration och separation. I båda fallen sätter man högt värde på den egna kulturen. Kopplingen mellan medieval och integration är svår att bevisa i materialet. Dels är viljan till integration uttalat låg hos flera av intervjupersonerna, dels störs mediernas integrationsfrämjande process sannolikt av att medierna i Luxemburg kommer från hela regionen. Det samband som kan spåras mellan längtan till Sverige och medieval handlar dels om nyheter/information, för att behålla kunskap, dels om nostalgisk ”tröstkonsumtion” av media som ger en positiv känsla.

3. Hur upplever man svenska medier, gjorda av och för människor i Sverige, när man lever i ett helt annat sammanhang?

Som utlandsboende har Luxemburgsvenskarna tillgång till minst två ”kulturregister” vilket präglar deras sätt att se och läsa svenska medier. En återkommande kommentar är att svenska nyhetsmedier inte har tillräckligt mycket influenser utifrån. Det finns också kommentarer om att svensk tv ägnar för lite uppmärksamhet åt Europafrågor och utrikespolitik. Kvällstidningarna och deras löpsedlar kan kännas obehagliga och ovana för Luxemburgsvenskarna, här finns inget motsvarande. Svensk radio får däremot många positiva kommentarer.

Innehållsförteckning:

1	Inledning.....	7
1.1	Problemformulering och syfte.....	7
1.2	Frågeställningar.....	8
1.3	Avgränsningar.....	8
1.4	Val av undersökningsmetod.....	9
2	Bakgrund.....	9
2.1	Storfurstendömet Luxemburg.....	9
2.2	Språksituation.....	10
2.3	Medieutbud.....	11
2.3.1	Tidningar.....	11
2.3.2	Radio.....	12
2.3.3	TV.....	13
2.4	Svenskarna i Luxemburg.....	13
2.4.1	Yrkesverksamhet.....	13
2.4.2	Skolgång.....	15
3	Teoretiska perspektiv och tidigare forskning.....	15
3.1	Uses and gratifications.....	16
3.1.1	Identifierade belöningar.....	16
3.2	Ackulturation.....	17
3.3	Studier av migranter.....	18
3.3.1	Turkar i London: behovet av det vanliga.....	19
3.3.2	Svenskar i Spanien och deras val av skola.....	20
3.3.3	Att hitta sin svenska identitet.....	21
3.3.4	Utbytesstudenter i USA.....	21
3.3.5	Rysktalande barn och ungdomar i Israel.....	23
4	Undersökningsmetoder.....	23
4.1	Kvalitativa intervjuer.....	23
4.2	Urval av intervjupersoner.....	24
4.3	Enkät.....	26
5	Empiri: resultat från intervjuerna.....	27
5.1	Luxemburgsvenskarnas medieval.....	27
5.1.1	Dagstidningar.....	27
5.1.2	Radio.....	31
5.1.3	TV.....	32
5.1.4	Internet.....	35
5.2	Nya behov.....	36
5.2.1	Att behålla kontakten med hemlandet.....	36
5.2.2	För barnens bästa.....	37
5.3	Sverige sett utifrån.....	40
5.4	Ackulturation.....	41
5.4.1	Integration – eller inte?.....	41
5.4.2	Ett litet land med stora grannar.....	45
6	Diskussion.....	46
6.1	Behov och förväntningar.....	46
6.1.1	Det välbekanta.....	46
6.1.2	Språkutveckling.....	47
6.1.3	Barnen och det svenska språket.....	48
6.1.4	Sammanfattning: fråga 1.....	48
6.2	Vilja till integration och längtan ”hem”.....	49

6.2.1	Kunskapsinsamling med förhinder.....	50
6.2.2	Viljan till integration.....	51
6.2.3	Kontakten med hemlandet.....	52
6.2.4	Sammanfattning: fråga 2.....	52
6.3	Sverige sett utifrån.....	53
6.3.1	Sammanfattning: fråga 3.....	54
6.4	Avslutande reflektion.....	54
6.5	Förslag till fortsatt forskning.....	55
7	Käll- och litteraturförteckning.....	56
7.1	Icke tryckt material.....	56
7.2	Muntliga källor.....	56
7.3	Tryckt material.....	56
7.4	Internet.....	57
8	Bilaga: Intervjuguide.....	59
Figur 1. Ackulturationsstrategier enligt Berry.....		18
Figur 2. Intervjupersonernas ackulturationsstrategier.....		49
Tabell 1. De två huvudaktörerna på tidningsmarknaden och deras publikationer.....		12
Tabell 2. Strategiskt urval av intervjupersoner.....		25

1 Inledning

Det blir allt vanligare att svenskar flyttar utomlands under en längre eller kortare tid för att arbeta och skaffa nya erfarenheter från andra länder och kulturer. Den här migrationen är inte en följd av fattigdom, förföljelse eller flykt undan krig utan den är högst frivillig och ses ofta som ett tillfälligt äventyr av dem som åker ut. Detta är inte enbart en svensk trend utan världen över uppstår *”en global medelklass som delar arbetserfarenheter från multinationella företag och som bor och arbetar i världens finansiella och ekonomiska centrum. Integrationen är ofullständig men starka kulturella influenser förs över.”*¹

Personligen bor och arbetar jag sedan drygt åtta år i Luxemburg, och det är där som mitt intresse för utlandssvenskars medieanvändning väckts. Mycket av den befintliga forskningen kring media och migranter handlar om immigranter som (mer eller mindre uttalat) förväntas vilja stanna permanent i värdlandet och som i vissa fall känt sig tvungna att lämna sitt hemland. Därför kändes det intressant att undersöka vilka medievanor som finns bland migranter som flyttar för en viss tid och som på många sätt kan ses som privilegierade.

Min egen förförståelse av ämnet påverkar naturligtvis både de frågor jag ställer och min tolkning av svaren. En fördel kan vara att jag lättare kan förstå den verklighet utlandssvenskarna lever i. Samtidigt är jag medveten om risken att jag utgår från min egen erfarenhet och ser den som representativ för andra svenskar i Luxemburg. Förhoppningsvis räcker den medvetenheten till för att undvika ett enögt perspektiv.

1.1 Problemformulering och syfte

Utlandssvenskarna i Luxemburg är i mycket en privilegierad grupp. Om man generaliserar grovt kan man säga att de är resursstarka, yrkesmässigt framgångsrika människor, med hög ekonomisk levnadsstandard och stor valfrihet. Samtidigt lever de som immigranter i en främmande kultur som många upplever som svårtillgänglig och utestängande. Välbetalda arbeten ställer höga krav på engagemang och intensiva arbetsinsatser, ibland i organisationer med strikta hierarkier och långa beslutsvägar. Medföljande partners utan jobb kan uppleva livet som isolerat och frustrerande, medan andra ser de ändrade förhållandena som berikande och som en välbehövlig paus i ekorrhjulet.

¹ Ur Wikipedia-artikeln "Expatriate", min översättning. <http://en.wikipedia.org/wiki/Expatriate> tillg. 3/3 2009

Släkt, vänner och andra närstående finns plötsligt långt borta och helt nya sociala strukturer ska snabbt ersätta de personliga nätverk som byggts upp under många år.

Språkmässigt utmanar den nya tillvaron genom att många tvingas arbeta på sina andra- eller tredjespråk, med den kompetensförlust som detta ofta medför. I samhället i stort är franska eller tyska mer gångbart än engelska.

Medieutbudet från grannländerna flödar obehindrat över gränserna, samtidigt som svenska tidningar, radiosändningar och tv-program finns tillgängliga över internet och via parabol. Medievalet påverkas av språkkunskaper och tekniska förutsättningar men också av personliga ställningstaganden som framtidsplaner, vilja till integration i det nya landet, behov av starka band till Sverige och omsorg om de eventuella barnen.

Syftet med min uppsats är att undersöka och beskriva hur utlandssvenskar i Luxemburg resonerar i valet mellan luxemburgska, svenska och ”utländska” medier².

1.2 Frågeställningar

1. Vilka behov och förväntningar styr Luxemburgsvenskarnas val av massmedier?
2. Finns det en koppling mellan medieval, vilja till integration i det nya landet och längtan till rötter i hemlandet?
3. Hur upplever man svenska medier, gjorda av och för människor i Sverige, när man lever i ett helt annat sammanhang?

1.3 Avgränsningar

Undersökningen begränsar sig till svenskar i Luxemburg. Jag tror inte att resultatet går att fullständigt överföra till andra grupper av migranter eller till utlandssvenskar i andra länder. Varje land har sina egna förutsättningar och de grupper som emigrerar ser olika ut. Tillgången till transnationella medier och den inhemska språksituationen är också faktorer som kan antas göra skillnad mellan länder.

²

Luxemburg är ett litet land och det inhemska tv-utbudet är begränsat. Franska, belgiska och tyska kanaler sänds i kabeltv:s basutbud och får en mer framskjuten plats än de luxemburgska kanalerna i tidningarnas programtablåer. En liknande situation råder i tidningshyllorna. (Se 2.3)

1.4 Val av undersökningsmetod

Syftet med den här undersökningen är att förstå hur utlandssvenskar i Luxemburg förhåller sig till olika former av massmedia. Eftersom frågorna i grunden handlar om kvalitativa begrepp som ”hur” och ”varför” till skillnad från kvantitativa begrepp som ”hur ofta” eller ”hur mycket” har det känts naturligt att utgå från en kvalitativ undersökningsmetodik. De metoder som använts beskrivs mer utförligt i kapitel 4. Ett medvetet grepp är att intervjupersonerna själva får berätta, med egna ord, om Luxemburg, om sin medieanvändning och om tankar kring detta ämne

2 Bakgrund

2.1 Storfurstendömet Luxemburg

Luxemburg är det näst minsta av EU:s medlemsländer. Ytan är 2 586 km² och landet hade år 2008 cirka 484 000 invånare (Statec, 2008). Detta kan exempelvis jämföras med Umeå kommun som har ungefär samma yta (2 317 km²) men mindre än en fjärdedel av Luxemburgs invånarantal (112 732).³

Luxemburg har en mycket stor andel utländska medborgare i befolkningen. 2008 var 43% av landets invånare medborgare i andra länder. I huvudstaden är andelen ännu större, där är luxemburgarna i minoritet – 63% av de ca 90.000 invånarna är utländska medborgare. Till detta kommer ca 142.000 personer som dagpendlar in från grannländerna för att arbeta i storfurstendömet. Allt sammantaget är bara en tredjedel av arbetskraften i Luxemburg luxemburgska medborgare. (Chambre de commerce, 2008)

Jämfört med grannländerna⁴ Belgien (10,7 milj invånare), Frankrike (63,7 milj) och Tyskland (82,5 milj) är Luxemburg försvinnande litet, men landet har ändå en stark ställning i det internationella samfundet, mycket på grund av sin roll som finansiellt centrum. Luxemburg är även säte för flera av EU:s institutioner och har varit det sedan Europeiska kol- och stålunionen grundades 1952.

Ett lands bruttonationalprodukt, BNP, per antalet invånare ger en indikation av den ekonomiska nivån i ett land, men levnadstandarden påverkas naturligtvis av kostnadsläget.

³ Uppgifterna är hämtade från Umeå kommuns hemsida:
<http://umea.se/umeakommun/omkommunen/faktaomumea.4.bbd1b101a585d704800061691.html>

⁴ Uppgifterna om grannländernas befolkning är hämtade från EU:s officiella webbplats:
http://europa.eu/abc/european_countries/eu_members/index_sv.htm

För att jämföra levnadsstandarden behöver man också ta hänsyn till skillnader i köpkraft. Det kan göras genom att man beräknar priset på en jämförbar och representativ ”korg” av varor och tjänster i varje land. Detta pris anges i en gemensam, konstruerad valuta, som kallas köpkraftsstandard⁵. Om man använder EU-genomsnittet som index = 100 är Luxemburgs köpkraft 276, att jämföras med Sveriges 126 (Statec: 2008). Den stora andelen gränspendlare och finanssektorns stora andel av ekonomin gör att Luxemburgs rekordhøga BNP blir svår att jämföra med andra länders, men man kan utan vidare säga att landet har en unik plats i Europas ekonomiska och politiska system.

2.2 Språksituation

Luxemburgska (*lëtzebuergesch*) är en moselfrankisk dialekt, men sedan 1984 har den status som ett av Luxemburgs tre officiella språk: franska, tyska och luxemburgska. Det finns ingen klar geografisk fördelning av språkgrupperna (som det exempelvis gör för Belgiens fransk-, flamländsk- och tysktalande grupper) utan de tre språken används parallellt.

All lagtext skrivs på franska, men i parlamentets sessioner talas allt mer luxemburgska.

I förskolan, som är obligatorisk från fyra års ålder, talas luxemburgska ”så mycket som möjligt”. När barnen börjar första klass, vid sex års ålder, lär de sig läsa och skriva på tyska. I andra klass börjar de lära sig franska. Upp till en nivå motsvarande nionde klass i det svenska systemet är tyska det dominerande undervisningsspråket. I de gymnasieutbildningar som ger behörighet till högre studier är undervisningsspråket franska medan de yrkesinriktade utbildningarna ges på tyska. Många barn kommer från invandrade familjer och de talar kanske italienska eller portugisiska hemma, samtidigt som de också läser engelska i skolan. (Service information et presse du gouvernement luxembourgeois, 2008b)

Det är värt att notera att de allra flesta av utlandssvenskarnas barn inte går i den vanliga luxemburgska skolan, mer om detta i 2.4.2.

⁵

http://europa.eu/abc/keyfigures/qualityoflife/index_sv.htm

2.3 Medieutbud

2.3.1 Tidningar

Luxemburgarna är ett tidningsläsande folk. Den största dagstidningen i landet är *Luxemburger Wort*, med en upplaga på över 75.000 exemplar⁶. Wort utges av koncernen Saint-Paul Luxembourg som styrs av katolska kyrkan. (Ärkebiskopen är huvudägare.)

Den näst största dagstidningen heter *Tageblatt* och den har en upplaga på 17.500 exemplar. Den ges ut av Editpress, som ägs av OGBL, det största fackförbundet i landet.

Den liberala *Lëtzebuenger Journal* kommer ut i cirka 5 000 exemplar fem dagar i veckan och den kommunistiska *Zeitung vum Lëtzebuenger Vollek* har en betydligt mindre upplaga.

I Wort och Tageblatt återfinns artiklar på alla de tre officiella språken, men det tyska språket dominerar. När en artikel publiceras på franska är det inte en översättning av en annan text i samma tidning, utan läsarna förutsätts kunna växla obehindrat mellan språken.

Under ett par höstveckor 2001 startades två franskspråkiga tidningar, för att möta en ökad efterfrågan på nyheter på franska. Saint-Paul ger ut *La Voix du Luxembourg*, och Editpress ger ut *Le Quotidien* i nära samarbete med den franska lokaltidningen *Le Républicain lorrain*. De två tidningarna har en upplaga på ca 5 000 exemplar vardera.

Under 2008 startades två gratistidningar, av samma typ som svenska Metro. Även här är det de två stora tidningshusen som etablerat sig – Saint-Paul med Point 24 och Editpress med l'Essentiel. Till att börja med var båda tidningarna helt franskspråkiga men sedan en tid tillbaka publicerar Point 24 även material på tyska.

I Luxemburg publiceras också veckotidningar. De två största är familje- och tv-tidningarna *Revue* och *Télécran*. Det mesta av innehållet i de två är skrivet på tyska. I tv-delen ges stort utrymme åt franska, belgiska och tyska kanaler.

Bland övriga veckotidningar kan nämnas den politiskt oberoende *d'Lëtzebuenger Land*, de portugisiska *Contacto* och *Correio*, den ”alternativa” *Woxx* med länkar till det gröna partiet och Editpress' franskspråkiga samhällsmagasin *Le Jeudi*.

Många svenskar läser den engelskspråkiga veckotidningen 352 (efter Luxemburgs landsnummer), som efter en konkurs nu kommer ut i ny regi.

I tidningsbutiker finns ett brett urval av belgiska, franska och tyska tidningar. Dessutom finns ofta amerikanska, brittiska, italienska, portugisiska och spanska titlar.

⁶

Alla upplagesiffror i detta avsnitt gäller 2005 om inte annat sägs.

Källa: *Service information et presse du gouvernement luxembourgeois (2007)*

Tabell 1.

De två huvudaktörerna på tidningsmarknaden och deras publikationer

	Saint-Paul Luxembourg (ägs av katolska kyrkan)	Editpress (fackföreningsägd)
Dagstidning	D'Wort	Tageblatt
Franskspråkig upplaga	La Voix du Luxembourg	Le Quotidien*
Gratisidning	Point 24	L'Essentiel*
Familje/tv-tidning	Télécran	Révue
Portugisisk tidning	Contacto	Correio
Övriga publikationer		Le Jeudi Lux-Post**
Radio	DNR Radio Latina	Eldorado

* i samarbete med franska *Le Républicain lorrain*

** i samarbete med belgiska *Rossel*

(Avsnittet bygger på informationsmaterial från den luxemburgska regeringen - Service information et presse du gouvernement luxembourgeois (2007))

2.3.2 Radio

För många svenskar är Radio Luxembourg den första associationen som dyker upp om man nämner landet Luxemburg. Den framgångsrika populärmusikpionjären sänder inte längre över Europas starkaste mellanvågssändare, men stationen fick stor betydelse på 50- och 60-talen och sägs ha varit först i Europa med att spela Elvis Presley och Beatles.⁷

Radio Luxembourg (senare RTL), som i många länder utmanade statliga radiomonopol, hade en monopolsituation i Luxemburg fram till 1991, då fler stationer fick sändningstillstånd. RTL:s sändningar på luxemburgska är dock fortfarande den mest lyssnade stationen. Radio ARA, som sänder engelskspråkiga ARA City Radio på förmiddagarna, lockar många utländska lyssnare. Eldorado och DNR inriktar sig på en yngre publik, medan Radio Latina vänder sig till en sydeuropeisk publik. Radio 100,7 kallar sig en ”sociokulturell kanal” och har som mål att styrka Luxemburgs språkliga, kulturella och historiska identitet, ge utrymme för konstnärligt skapande och bidra till kulturella samarbetsprojekt med grannländerna. (Service information et presse du gouvernement luxembourgeois, 2007)

⁷

<http://home.swipnet.se/radiomuseum/208/history.htm>,
http://sv.wikipedia.org/wiki/Radio_Luxembourg

Eftersom grannländerna ligger så nära kan man i stora delar av Luxemburg lyssna till belgiska, franska och tyska sändningar över FM-bandet.

2.3.3 TV

Även tv-utbudet i Luxemburg präglas av närheten till grannländerna och av landets internationella befolkning. Exempelvis erbjuder Coditel/Numericable⁸ i sitt digitala baspaket 6 luxemburgska kanaler (inklusive luxemburgska parlamentets informationskanal och två ”öppna kanaler” där medborgare och föreningar kan sända material) men även 34 tyskspråkiga, 29 franskspråkiga, 5 engelskspråkiga (främst nyhetskanaler), 4 italienska, 3 nederländska 2 spanska, 1 portugisisk, och 4 internationella musikkkanaler.

Den som vill ha svenska program i sin tv-mottagare måste skaffa parabolantenn, svenska kanaler finns inte som tillval hos någon av de lokala kabelleverantörer.

Om man väljer SVT World (tidigare SVT Europa) får man svenskproducerade program från SVT. Av upphovsrättsliga skäl ingår inte utländska program, med undantag för nyhetsinslag. Programmen sänds samtidigt som de visas i Sverige. Om både SVT1 och SVT2 sänder program som inte får visas i SVT World - kompletteras tablån med program från SVT24 och Kunskapskanalen⁹.

De svenska satellit-tv-leverantörerna Canal Digital och Viasat har av upphovsrättsliga skäl inte rätt att sända över Europa och de får därför inte sälja abonnemang till utlandssvenskar. Detta kringgår många utlandsboende genom att beställa abonnemang till sommarstugan eller med närstående som ”bulvaner”.

2.4 Svenskarna i Luxemburg

2.4.1 Yrkesverksamhet

Enligt det luxemburgska statistikinstitutet Statec fanns det år 2001 1130 svenska medborgare i Luxemburg, varav 518 män och 612 kvinnor¹⁰.

Vad gör svenskarna i Luxemburg? Grovt generaliserat kan man säga att de arbetar med pengar, EU-administration eller ”annat”.

⁸ <http://www.numericable.lu/index.php?page=tv&id=plus>

⁹ SVT World: <http://svt.se/svt/jsp/Crosslink.jsp?d=41918>

¹⁰ (Institutet gör en ny sammanställning vart tionde år, det är därför så gamla siffror presenteras.)
http://www.statistiques.public.lu/stat/TableViewer/tableView.aspx?ReportId=641&IF_Language=fr&MainTheme=2&FldrName=2&RFPPath=79

Finanssektorn måste räknas till en av basnäringarna i Luxemburg. 2007 arbetade 26 137 människor inom branschen. Enligt CODEPLAFI, Kommittén för utveckling av finansmarknaden, stod finanssektorn direkt och indirekt för 46% av den luxemburgska bruttonationalprodukten. De värden som hanterades av Luxemburgs fondbolag beräknades till nära 2000 miljarder euro 30 april 2008 – mer än 55 gånger så mycket som Luxemburgs totala BNP. (Chambre de commerce, 2008)

Alla de stora svenska bankerna och finansinstituterna har kontor i Luxemburg. Verksamheten i landet handlar till stor del om fondförvaltning och ”private banking”, dvs förmögenhetsförvaltning åt privatpersoner. Finanskrisen och heta diskussioner kring Luxemburgs roll som skatteparadis gör att många hyser farhågor för finanssektorns framtid i landet.

I banker och finansbolag skiljer man på expats och lokalanställda. De som är expatriates är utsända av den svenska hemmaorganisationen, på tidsbegränsat kontrakt. Anställningen i Sverige finns kvar och utlandsplaceringen ses som något tillfälligt, ofta finns en tidsbegränsning till fem år. Lokalanställda anställs direkt av organisationen i Luxemburg. I de svenska företagen är arbetsspråken i regel svenska och engelska.

Luxemburg är ett av de sex länder som bildade Europeiska kol- och stålunionen 1952 och Europeiska ekonomiska gemenskapen 1957. Under vägen till dagens Europeiska union med 27 medlemsstater har landet behållit en central roll. Flera av EU:s institutioner har helt eller delvis förlagt sin verksamhet till Luxemburg, som Europaparlamentets generalsekretariat, vissa av Europeiska kommissionens generaldirektorat, EU:s statistikkontor Eurostat, Europeiska gemenskapernas domstol, Europeiska revisionsrätten, Europeiska investeringsbanken, Byrån för de europeiska gemenskapernas officiella publikationer, Översättnings-centrum för Europeiska unionens organ och Europaskolorna Luxemburg I och II. Från 2010 kommer även Gemenskapspatenträtten att etableras i Luxemburg.

I januari 2008 fanns 9 590 ”internationella tjänstemän” i Luxemburg (Chambre de commerce, 2008). Tyvärr finns ingen samlad statistik som visar hur många av dem som är svenskar. De flesta anställda inom EU-administrationen har fasta anställningar men det finns också kontraktsanställda med tidsbegränsade anställningar. De officiella arbetsspråken inom EU är franska och engelska och i viss mån tyska. De som arbetar med översättning eller korrekturläsning arbetar med sitt eget modersmål och där talar man i regel svenska inom arbetsgrupperna.

De svenska lärare som arbetar på Europaskolan är utsända av det svenska Skolverket och deras kontrakt kan förlängas upp till nio år. Lärarna undervisar på svenska. Informationen från skolledningen är i regel på engelska och franska.

Det finns svenskar i Luxemburg som ägnar sig åt annat, som driver egna företag eller är verksamma i andra sektorer av näringslivet än bank/finans eller EU-administration. De ska inte glömmas bort, men jämfört med de andra grupperna är de en minoritet.

2.4.2 Skolgång

Det är inte många utlandssvenska familjer som väljer att sätta sina barn i det luxemburgska skolsystemet. Barnen går i stället på Europaskolan¹¹ eller Internationella skolan¹².

När Kol- och stålunionen fick sitt säte i Luxemburg skapades en skola för tjänstemännens barn. På Europaskolan erbjöds undervisning på de sex medlemsstaternas språk och ett fördrag slöts om att studentexamen från skolan skulle vara giltig i alla medlemsstater. I takt med EU:s utvidgningar har skolan växt och den har nu 4 400 elever från förskola till gymnasium. Den nuvarande skolan är avsedd för maximalt 3600 elever, så därför byggs nu en andra Europaskola i Mamer, strax utanför Luxemburg stad¹³.

EU-tjänstemännens barn har automatiskt rätt till plats på skolan, och föräldrarna betalar enbart skolmateriel och måltider, inte skolavgiften. Sedan finns en andra kategori elever där företag eller organisationer träffat avtal om att de anställdas barn ska få plats på skolan. Den tredje kategorin elever är ”privatister”, där föräldrarna själva söker plats och betalar skolavgiften, ibland med ekonomiskt stöd från arbetsgivaren. I den svenska sektionen finns totalt cirka 200 barn. I Europaskolan undervisas inte i luxemburgska, med motiveringen att det inte är ett av EU:s officiella språk.

Ett annat utbildningsalternativ, som främst utnyttjas av bank- och finansanställda, är Internationella skolan, ISL. Där bedrivs undervisning på engelska, och eleverna kommer från ett 40-tal olika länder. Vissa språk, däribland svenska, undervisas utanför skoltid. På skolan finns totalt cirka 850 elever.

3 Teoretiska perspektiv och tidigare forskning

I ett land där språk och kulturella referenser är självklara behöver man inte alltid fundera över sina mediala, tv-tittande kan bli en kväll av planlöst zappande. Efter diskussioner med andra utlandssvenskar stod det tidigt klart för mig att valet av massmedier i Luxemburg hänger ihop med medvetet övervägande. Därför kändes uses and gratifications-perspektivet intressant. De

¹¹ <http://www.euroschool.lu/luxschool/home.php>

¹² <http://www.islux.lu/>

¹³ <http://www.abp.public.lu/projets/execution/2009/ee2/index.html>

studier som Aksoy och Robins (se 3.3.1.) gjort av turkiska tv-tittare i London stärkte mig i denna uppfattning.

I den litteratur jag läst nämns ofta medieanvändning som ett sätt för migranter att finna sig till rätta i en ny kultur. John Berrys teori om ackulturationsstrategier förekom i flera av studierna jag tog del av, och jag fann att den gav ett intressant verktyg för att undersöka relationen mellan ursprung och värdland.

Förutom dessa två teorier kommer jag i de följande avsnitten att referera några av de studier som jag läst och som påverkat mitt sätt att tolka intervjumaterialet.

3.1 Uses and gratifications

Uses and gratifications (ung. Användning och belöningar) är ett synsätt som utgår från att människor aktivt och medvetet använder sig av massmedia för att söka belöningar. (Drotner m fl, 2004: 82)

Synsättet utgår från vissa antaganden (McQuail 2005: 424):

- Medieanvändningen är rationell, publiken är aktiv och söker medvetet vissa mål, viss tillfredsställelse.
- Medlemmar av publiken är medvetna om sina behov och kan uttrycka dem i termer av motivation.
- Generellt är den personliga nyttan mer avgörande än estetiska eller kulturella faktorer.
- Motiv, upplevd och verklig belöning, medieval, bakgrundsvariabler kan i princip mätas.

Uses and gratifications har kritiserats för att synsättet överdriver individens möjlighet att välja sin mediekonsumtion, och för att man utgår från att individens behov är entydiga och enkla att tillgodose. (Ruggiero, 2000:11) Trots det kan man se en renässans för uses and gratifications i dagens elektroniska medielandskap. *"As new technologies present people with more and more media choices, motivation and satisfaction become even more crucial components of audience analysis."* (Ruggiero, 2000:14)

3.1.1 Identifierade belöningar

Vad för slags belöningar är det då som medieanvändningen antas kunna leda till? Ett antal mediarelaterade belöningar har identifierats: (McQuail 2005: 428)

- Information och utbildning
- Vägledning och rådgivning

- Förströelse och avkoppling
- Social kontakt
- Förstärkta värderingar
- Kulturell tillfredsställelse
- Känslomässig utlevelse
- Identitetsutveckling och bekräftelse
- Livsstilsuttryck
- Säkerhet
- Sexuell upphetsning
- Tidsfördriv

3.2 Ackulturation

När en individ träder in i en ny kultur börjar en psykologisk anpassningsprocess där perspektiv vidgas för att ge plats åt element ur både ursprungskulturen och den nya kulturen.

Denna process kallas ofta ackulturation. Nationalencyklopedin förklarar begreppet:

”kulturpåverkan, kulturell förändringsprocess som uppstår i mötet mellan samhällen med olika kulturella traditioner. Ackulturation är ett centralt begrepp inom antropologisk forskning.”¹⁴

John Berry (1991:27) har valt ut de två aspekter som han anser vara viktigast för en individs ackulturationsprocess. Det är dels om individen anser det viktigt att bevara sin egen kulturella identitet och dess seder och traditioner, dels om individen sätter värde på relationer till andra i den nya kulturen.

Om man hårdrar de olika attityderna står fyra olika ackulturationsstrategier fram. I verkligheten är det naturligtvis glidande skalor.

¹⁴

www.ne.se/ackulturation

Figur 1.

Ackulturationsstrategier enligt Berry

		Anses det värdefullt att bevara egen kulturell identitet?	
		JA	NEJ
Anses det värdefullt att knyta an till det nya samhällets kultur?	JA	Integration	Assimilering
	NEJ	Separation	Marginalisering

Reece och Palmgreen (2000) påpekar att individen behöver samla kunskap för att kunna jämföra kulturer och förändra sin egen kulturella identitet. Det är ofta så att man bär med sig schablonbilder och vanföreställningar när man träder in i en ny kultur. Det nya landets massmedia ger de inflyttade tillgång till ett brett spektrum av kulturella byggstenar och ger inblick i landets historia, värderingar och aktuella samhällsfrågor. Det kan vara lättare att samla in den typen av kunskap via massmedia än via personliga kontakter, särskilt när man är ny i en främmande kultur. Informationstäta medier som tidningar, magasin och tv-nyheter förefaller ha ett starkare samband med ackulturation än underhållningsmedia.

Den här synen på massmedia och ackulturation stämmer väl överens med uses and gratifications-perspektivet där man tänker sig medieanvändarna som aktiva och målmedvetna. Publiken söker sig till media som kan antas tillfredsställa deras behov och önskningar. Reece och Palmgreen (2000) nämner att en individ som befinner sig i en ackulturationsprocess förmodligen har andra behov och önskningar än den som fortfarande lever i sin ursprungskultur.

3.3 Studier av migranter

Tillfälligt utlandsboende har, så vitt jag kunnat finna, inte ägnats stort intresse i medieforskningen. Däremot finns en hel del skrivet om medieanvändning i diaspora och om massmedieanvändning som bas för assimilering. Ett par amerikanska studier berör internationella utbytesstudenter och även om mycket skiljer dem från svenskarna i Luxemburg finns intressanta paralleller.

Jag har också hittat C- och D-uppsatser i ämnen som psykologi och företagsekonomi som berör utlandsboende svenskar. I alla artiklar och uppsatser som känts relevanta har jag granskat källförteckningen för att finna annat material som ytterligare kan belysa ämnet.

3.3.1 *Turkar i London: behovet av det vanliga*

Kevin Robins har tillsammans med Asu Aksoy genomfört flera studier av hur turkiska immigranter i London använder turkiska medier, och då främst satellit-tv.

Robins och Aksoy är uttalat kritiska till ”diasporic cultural studies”. Begreppet diaspora förklaras i Nationalencyklopedin som ”*religiös eller etnisk folkgrupp som lever utanför sitt ursprungsområde. Uttrycket avsåg ursprungligen judarna "i förskingringen", dvs. utanför Palestina.*”¹⁵ I Wikipedia understryks det ofta ofrivilliga i situationen: ”(- - -) idag använt också för att beteckna många andra etniska gruppers bosättning utomlands, ofta men inte alltid som resultatet av en ofrivillig migration. Diaspora är också en beteckning på den grupp som lever i förskingringen.”¹⁶

Stuart Hall, en av portalfigurerna inom Cultural studies, och själv bördig från Västindien, betonar vikten av en gemensam kulturell identitet i diasporan. (Hall 2005: 233)

Robins och Aksoy menar att det är ett misstag att se medieanvändare i diasporan som i första hand tillhöriga den sociala och kulturella kategorin *migranter*, och att bortse från att de också är reflekterande individer. ”*We should be concerned, then, with their minds and sensibilities, and not their cultures or identities.*” (Robins & Aksoy 2006:88)

Robins och Aksoy menar att man i ”diasporic cultural studies” ser tv som en förbindelselänk till hemlandet, ett band som fäster migranten vid den kultursfär som är hemlandets. Deras egna studier tyder på att satellit-tv flyttar ”Turkiet” till London, på samma sätt som importerade turkiska varor finns för konsumtion i den engelska huvudstaden. Det vanliga turkiska vardagslivet blir en del av det vanliga vardagslivet i London. Turkiet blir inte ett nostalgiskt ”där och då”, utan en del av det dagliga ”här och nu”. Tv:n kommer därmed att motverka en romantiserad syn på det gamla landet (Robins & Aksoy 2006:89)

Detta får också effekt på de turkiska immigranternas livsstil. En respondent säger till exempel att han önskar att vissa föräldrar skulle titta mer på turkisk tv för att se att exempelvis sexualmoral förändrats även i Turkiet.

Samtidigt understryker andra respondenter att de kan ta illa vid sig av det som visas i de turkiska sändningarna. Deras vistelse i Storbritannien har bland annat förändrat hur de ser på vad som är lämpligt att visas i nyhetssändningar.

Robins & Aksoy avvisar bestämt tankar på att transnationella medier (som turkiska tv-sändningar till Storbritannien) leder till en ”etnisering” av den västeuropeiska medievärlden. I

¹⁵ www.ne.se/diaspora

¹⁶ <http://sv.wikipedia.org/wiki/Diaspora>

stället menar man att medierna "de-etniserar". De citerar Marisca Milikowski som säger "Turkish satellite television 'helps Turkish migrants, and in particular their children, to liberate themselves from certain outdated and culturally imprisoning notions of Turkishness, which had survived in the isolation of migration.'" (Robins & Aksoy, 2006:91, Milikowski, 2000)

Det är turkisk tv:s "vanlighet" som attraherar tittarna. "Like any other viewers of broadcast television, they want 'the familiar – familiar sights, familiar faces, familiar voices', as Thomas Elsaesser puts it, 'television that respects and knows who they are, and what time it is'." (Robins och Aksoy, 2006:91) I grunden finns det ingen skillnad mellan skälen för migranter eller inhemska tittare att se på tv. "Like any other viewers, Turkish-speaking viewers in Europe are also in search of broadcast television that is meaningfully and effortlessly available. They are also wanting – and to a quite a large extent finding – the pleasures of familiarity and confirmation. And our point is that the desire for such an engagement with Turkish television is entirely social, and not at all ethno-cultural or 'diasporic', in its motivation. Migrant viewers are in search of ordinary social gratifications (...)." (Aksoy och Robins, 2002)"

Och ändå känner de turkar i London som Robins och Aksoy talar med att det är något med den turkiska tv:n som inte stämmer. För att återvända till Elsaessers beskrivning av tv-tittandets syften så vet inte den turkiska kanelen något om sina utlandstittares liv och behov. Påverkar detta upplevelsen av tittandet?

Ett problem verkar vara att även om de turkiska programmen blir en del av londonturkarnas tillvaro så ingår inte London i tittargemenskapens tänkta vi. "The conditions no longer exist for feeling at home in the 'we-ness' of Turkish broadcasting culture."

"When we say that Turkish migrants cannot watch Turkish innocently, we mean that they can no longer watch it from the inside, as it were. They cannot recover the narrow perspective of monocultural (national) vision. They are compelled to think about Turkish culture in the light of other cultural experiences and possibilities." (Robins & Aksoy 2006:97)

3.3.2 Svenskar i Spanien och deras val av skola

Lotta Öresjös och Samuel Anderssons uppsats "Mot en svensk kultur – En undersökning om utlandssvenska föräldrars val av skolgång för sina barn" handlar om hur det är att ha sina barn på en svensk utlandsskola i Spanien.

”Om man har bott en längre tid i en diaspora och sedan bestämmer sig för att återvända till sitt hemland, menar Olsson & Grandin (1999:41f) att landet kan ha förändrats så mycket, att man inte känner igen sig och möjligtvis blir man besviken. Dessutom kan man ha gjort en romantisering av bilden av sitt hemland. Om besvikelsen blir tillräckligt stor, kanske man inte stannar i sitt hemland, utan återvänder till diasporan. Utrikesdepartementet nämner också detta problem, och speciellt ur barnens synvinkel. ’En del barn saknar adekvat kunskap om det egna landet. Det finner vid hemkomsten att det de trodde var en beskrivning av landet, snarast är att betrakta som en myt’ (1982:66). De nämner även ett antal undersökningar som alla understryker vikten av att kontinuerligt hålla kontakt med hemlandet på alla tänkbara sätt för att underlätta en återflytt (1982:43)”.

3.3.3 Att hitta sin svenska identitet

Åsa Agebäck skriver i sin magisteruppsats ”Hur lär man sig om sin svenska identitet i ett interkulturellt möte” (Agebäck, 2006) om hur människor genom mötet med andra kulturer lär sig mer om sin svenska identitet. *”Många som ska flytta utomlands föreställer sig att de kan leva i ett nytt land och inte påverkas av eller själva påverka den lokala befolkningen. Detta skulle kanske enligt Storti (1990) vara möjligt om vi kunde skapa situationen av att bo utomlands och samtidigt inte ha något att göra med de lokala människorna. Då denna situation är orealistisk menar Storti att det inte går att blunda för det faktum, att varje person som flyttar till ett annat land kommer att påverkas av den lokala kulturen och denna påverkan kommer att producera en reaktion hos personen (Storti, 1990).”*

Agebäck knyter an till Berrys ackulturationsteori och säger att integrationsstrategin brukar anses vara den mest önskvärda för god anpassning, medan marginalisation är den minst önskvärda. *”Vilken strategi som används av den person eller grupp som kommer till en ny kultur är dock inte alltid ett frivilligt val. Att kunna integrera sig i ett nytt kulturellt sammanhang kräver även att samhället är öppet och positivt inställt till kulturell mångfald.”*

Agebäck understryker att man i sin ”vanliga” miljö i hemlandet sällan är medveten om de kulturella faktorer som påverkar ens handlingar, man upplever sitt eget handlande som självklart och ifrågasätter det inte. I mötet med en eller flera andra kulturer ställs olika vanor och beteenden mot varandra och det man tagit för givet blir synligt.

3.3.4 Utbytesstudenter i USA

I artikeln “Grounding the Displaced. Local media consumption in a transnational environment”, skriver Victor Sampedro (1998) om internationella utbytesstudenter i USA och

hur de samlas kring tidningshyllorna på biblioteket för att ta del av nyheter från hemländerna. Trots att nyheterna kommer från avlägsna platser och redan är gamla är de viktiga för studenterna.

Sampedro menar att tidningsläsandet är en ritual för att försäkra sig om att den egna identiteten och det bekanta i ursprungslandet finns kvar trots att individen lever i ett annat kulturellt sammanhang.

Han påpekar också att tids- och rumsdimensionerna förskjuts i de utlandsboendes kommunikationsprocess: *“Most theories on media reception took for granted the immediacy between media content and its context of use. Therefore, certain messages could be related to almost immediate purposes and gratifications. Reception meant the intentional pursuit of information, entertainment or social relations (Katz, Blumler & Gurevitch, 1974). However, the three classic gratifications do not provide straightforward interpretations of local media reception while being in a foreign country.”*

Sampedro påpekar att det finns snabbare kommunikationsmedel – tv, telefon eller e-post – som ger mer aktuell information. (Även om studien publicerades 1998 finns det skäl att tro att intervjuerna gjordes innan internet och tidningar på nätet slog igenom.) Att läsa kvalitetspress är inget nöje, menar Sampedro, och en ensam student från ett avlägset land har ingen i sin omgivning att diskutera nyheterna med. De tre klassiska belöningarna information, underhållning och sociala relationer skulle med hans synsätt inte vara intressanta i det här sammanhanget. Sampedro menar att utbytesstudenternas behov och belöningar är mer av symbolisk och rituell art.

En japansk student säger: *“Sometimes I feel lost and I am hungry for Japanese words. And reading these characters, you know, makes me feel at home... a relief, and ah!, you know, it is very healthy to get in touch with Japan, even through the mass media.”*

En annan anledning att läsa tidningar är att de bekräftar att hemlandet är sig likt, att man inte missat några viktiga händelser. *“A ‘relaxing effect’ was brought about by ‘same people saying the same words’.”*

Tidningsläsandet bekräftar inte enbart stabiliteten i det man lämnat, utan ger också möjlighet att följa med i de stora och små förändringar som hela tiden sker. *“I do not want to lose touch. For instance, if I go back for a visit and find that I have no context, no knowledge of what has been up... You know, I don't want, for instance, to get into a conversation if I am not able to participate, because I am unaware. I do not want to sound like an American among my own people.”*

3.3.5 Rysktalande barn och ungdomar i Israel

Nelly Elias och Dafna Lemish (2008) har skrivit ”Media Use in Immigrant Families. Torn between ‘Inward’ and ‘Outward’ Paths of Integration”

I sin studie undersöker de hur immigrerade barn och ungdomar från forna Sovjetunionen använder medier i sitt nya hemland, Israel. Hur påverkar israeliska och ryskspråkiga medier deras anpassning till det nya landet? Hur påverkar föräldrarna barnens medieval?

Elias och Lemish hänvisar till forskning som visar att massmedia på värdlandets språk är bland de främsta hjälpmedlen för immigranter som vill anpassa sig till nya omgivningar och som vill lära sig det nya landets språk.

Om det finns (lokala) medier på immigranternas eget språk tjänar de ett dubbelt syfte – dels ges information om det nya landet och hur man lever där, dels bevaras immigrantens eget kulturarv och en gemenskap skapas mellan människor med samma kulturella bakgrund. Transnationella medier ger vanligtvis inte information om det nya landet, men gör att kontakten med ursprungslandet behålls.

Elias och Lemish konstaterar förvånat att det inte finns mycket studier av barns och ungdomars medieanvändning i nya hemländer. Framförallt saknas forskning på föräldrarnas roll i hur barnens medievanor skapas i en ny miljö.

Många föräldrar bekymrade sig över att deras barn inte talade bra ryska. Eftersom föräldrarnas hebreiska inte var lika bra som deras barns upplevde de att det blev svårt att kommunicera inom familjen.

Föräldrarnas önskan att barnen ska tala ryska och ta del av det ryska kulturarvet får paradoxala uttryck: *”In order to preserve the children’s capabilities in the Russian language, the parents solicit media content foreign to them, such as the American culture”*.

4 Undersökningsmetoder

4.1 Kvalitativa intervjuer

Undersökningen har gjorts med kvalitativa intervjuer.

I kvalitativa intervjuer ställer man ofta enkla och raka frågor som ger komplexa och innehållsrika svar. (Trost, 2005:7) Kvalitativa undersökningsmetoder är lämpliga när man vill förstå respondenternas bevekelsegrunder och hur de resonerat. Eftersom arbetet med intervjuer, utskrift av inspelningar och analys av materialet är tidskrävande kan en ensam forskare inte göra så många intervjuer att materialet på något sätt kan sägas vara statistiskt representativt. I en kvalitativ studie kan man i stället sträva efter att fånga in så många olika

synsätt som möjligt i en fråga, utan att kvantifiera dem. Detta gör också att jag inte kan göra anspråk på att visa hur ”svenskarna i Luxemburg” resonerar. Förhoppningsvis kan jag däremot ge en intressant inblick i ett antal individers livsvärld.

Intervjuarbetet inleddes med att jag skrev en intervjuguide (bilaga 8:1) som till viss del var baserad på de idéer jag fastnat för i bakgrundlitteratur och andra undersökningar. Jag försökte ordna frågorna på ett sätt som kändes logiskt för mig och där jag skulle kunna guida mina intervjupersoner genom en samtalsliknande intervjusituation. I utförandet tog jag till mig Jan Trosts tanke om att den intervjuade gärna ska uppfatta intervjun som ett samtal, medan intervjuaren inte bör göra det. (Trost, 2005: 34)

Jag följde intervjuguiden rätt strikt, men ibland gled samtalet så att frågorna diskuterades i en annan ordning. Några av intervjupersonerna hade speciella hjärtefrågor som de gärna ville tala om, och då ”tillät” jag det. I intervjuerna ägnade jag rätt mycket tid i inledningen åt att tala om hur det kommer sig att intervjupersonerna flyttade till Luxemburg, hur de känner för det svenska och det luxemburgska samhället, var de känner sig hemma, med mera. Det var inte så mycket av det materialet som kom med i uppsatsen men det fungerade bra för att få igång ett öppet samtal. I mina inspelningar hörs det rätt tydligt att svaren på de första frågorna är lite stela och uttänkta medan det i intervjuns senare delar mer låter som ett vanligt samtal.

4.2 Urval av intervjupersoner

Det finns inget officiellt register över svenskar i Luxemburg. Det gör att det är omöjligt att avgöra vilket urval av intervjupersoner som är statistiskt representativt för hela gruppen. Detta är ännu ett skäl till att det inte går att säga om resultatet av undersökningen är representativt för populationen som helhet.

För att ändå försäkra mig om en variation mellan intervjupersonerna har jag försökt göra ett strategiskt urval. (Trost 2007:33) Det innebär att man utgår från karakteristika som man anser vara av teoretisk betydelse och sammanställer dem till en tabell där varje intervjuperson kan sorteras in i en av cellerna.

Tabell 2
Strategiskt urval av intervjupersoner

	BARN		INTE BARN	
	Mindre än 5 år i Luxemburg	Mer än 5 år i Luxemburg	Mindre än 5 år i Luxemburg	Mer än 5 år i Luxemburg
Kvinna		Annika Birgitta Gisela	Hanna	Eevi
Man	David	Carl Gunnar	Fredrik	

Min undersökning bygger på åtta intervjuer med nio svenskar bosatta i Luxemburg. De har intervjuats under löfte om anonymitet i den färdiga uppsatsen och därför presenterar jag dem under fingerade namn. Vissa detaljer vad gäller arbete och liknande har ändrats, men inte på något sätt som påverkar undersökningens syfte eller innehåll. Alla intervjuer utom en (David, på hans egen begäran) gjordes med bandspelare och texterna har sedan skrivits ut ordagrant. Varje intervju varade 30-45 minuter. Materialet har redigerats för att få en enhetlig språklig dräkt. Jag har valt att inte använda talspråk eftersom det kan dra uppmärksamheten från det intervjupersonerna egentligen säger. (Trost 2005:134)

Annika är 42 år gammal och har bott i Luxemburg i tio år. Hon flyttade som medföljande till en EU-anställd, och fick senare själv anställning i en av EU:s institutioner. Nu arbetar hon i en luxemburgsk myndighet. Annika har tre barn, 4, 12 och 16 år gamla.

Birgitta är 48 år gammal och har bott i Luxemburg i nio år. Hon kom till Luxemburg på grund av sitt arbete i en av EU:s institutioner. Birgitta har tre barn, 10, 16 och 18 år gamla. Hennes man veckopendlar till sitt arbete i ett annat europeiskt land.

Carl fyller 49 i år och har bott i Luxemburg i 14 år. Han arbetar i en svensk bank, på ett icke tidsbegränsat kontrakt. Hans fru arbetar deltid för EU. Carl har tre barn, 10, 12 och 14 år gamla.

David är 36 år gammal och har bott i Luxemburg i 1,5 år. Han arbetar som tillfälligt anställd i en av EU:s institutioner. David är gift med en kvinna från ett annat europeiskt land och hon har fast anställning i en annan av EU:s institutioner. Innan de flyttade till Luxemburg bodde de i hustruns hemland under 2,5 år. David har ett barn, 6 månader.

Eevi är 59 år gammal och har bott i Luxemburg i nio år. Hon arbetar i en av EU:s institutioner. Eevi lever ensam och har inga barn. Hon kommer ursprungligen från Finland och har bott i Sverige sedan hon var 19 år.

Fredrik är 33 år och har bott i Luxemburg i två år. Han arbetar som lärare på Europaskolan. Hans anställningskontrakt kan maximalt förlängas till nio år. Fredrik lever ensam och har inga barn.

Gunnar och **Gisela** är 48 respektive 50 år gamla. De bor i Luxemburg sedan åtta år. De arbetar båda i bank-och finanssektorn och är båda lokalanställda. Tillsammans har de två barn, 17 och 14 år gamla. Gisela och Gunnar intervjuades samtidigt och deras svar presenteras därför tillsammans.

Hanna är 55 år och har bott i Luxemburg i tre år. Hon arbetar som lärare på Europaskolan. Hennes anställningskontrakt kan maximalt förlängas till nio år. Hanna bor ensam i Luxemburg och har tre vuxna barn i Sverige.

4.3 Enkät

För att få in fler svar än de jag kunde samla in med hjälp av intervjuer konstruerade jag en enkät som publicerades med hjälp av [surveymonkey.com](http://www.surveymonkey.com)¹⁷. Den skickade jag ut till svenskar i Luxemburg som jag på olika sätt haft kontakt med genom åren, och till medlemmar på en av de e-postlistor jag är en del av. Vänliga mottagare skickade vidare frågorna till andra och en länk till min enkät publicerades på en eller ett par av de svenska bankernas intranät. Sammanlagt fick jag 57 svar på enkäten.

Efter moget övervägande har jag beslutat mig för att inte använda materialet från enkäten i uppsatsen. Det huvudsakliga skälet är att det med stor sannolikhet finns en snedfördelning bland de som svarat. Bland de svarande är 78,2% kvinnor, men enligt Statecs

¹⁷ <http://www.surveymonkey.com>

siffror från 2001 var 54% av svenskarna kvinnor. Bland de svarande är 51% anställda i EU-administrationen och 29% i bank- och finanssektorn. Det finns ingen samlad statistik över var svenskarna i Luxemburg arbetar, men sammanlagt fanns det 2007 26 137 anställda i bank- och finanssektorn och 9 590 ”internationella tjänstemän”. (Chambre de commerce, 2008) Enligt den fördelningen finns det nära tre gånger så många anställda i finanssektorn som i EU-administrationen.

Eftersom enkäten är kvantitativ till sin karaktär och ger svar i procent är det viktigt att urvalet är representativt för populationen, och som synes är det troligen inte det. Av naturliga skäl bär det mig emot att kassera enkäten, men jag hämtade stöd från en statistiker på Eurostat som i sin tur citerade en av sina lärare. På frågan om en felkonstruerad enkät verkligen inte säger något svarade han: *”Jo, naturligtvis säger den något. Problemet är bara att vi inte vet vad.”*

Två kvalitativa frågor ingick; ”Vad anser du själv är de viktigaste skälen till att du använder de massmedier du nämnt tidigare i enkäten?” och ”Vilka är de avgörande skillnaderna mellan din medieanvändning i Sverige och i Luxemburg?” Svaren där var intressanta, men eftersom jag ändå tvingas skära ner det rika intervjumaterialet för att inte uppsatsen ska bli alldeles för omfattande, beslutade jag mig för att inte ta med materialet. Av de kommentarer jag fått i samband med enkäten och i diskussioner om uppsatsen har jag förstått att många av de tillfrågade är intresserade av mediefrågor och av resultatet av enkäten. Jag kommer att behålla svaren på de kvalitativa frågorna och förhoppningsvis kan jag presentera en enklare sammanställning för de som är intresserade.

5 Empiri: resultat från intervjuerna

5.1 Luxemburgsvenskarnas medieval

5.1.1 Dagstidningar

Annika har nyligen fått jobb inom en luxemburgsk myndighet, men ända sedan hon flyttade till Luxemburg har det varit viktigt för henne att ha en luxemburgsk morgontidning. Hon och hennes familj prenumererar på La Voix du Luxembourg. *”Den läser jag till frukosten. På något sätt skulle man känna sig som ett ufo om man inte hade någon luxemburgsk dagstidning. Då skulle man verkligen stå utanför. Även om La Voix inte är så kul eller bra så är det i alla fall en dagstidning, den kommer på morgonen och det står lite om internationella nyheter och om vad som händer i Luxemburg och man kan kolla vad som går på bio och så där. Men man kan inte säga att det är en bra tidning, det är det ju inte.”* Under dagen läser

Annika mycket tidningar på nätet, främst DN, Svenska Dagbladet och Sydsvenskan men även franska Le Monde. *”Och dem är jag ju inne på flera gånger om dan”.*

Generellt tycker Annika att information, kommunikation och media är eftersatta områden i Luxemburg. Hon anser också att den luxemburgska staten har för stort inflytande över dagspressen: *”Saker och ting... kanske inte censureras fullt ut, men skrivs om och justeras i enlighet med statens intressen. Det kunde jag se ett tydligt exempel på häromdagen när myndigheten där jag jobbar fick en extern utvärdering, en grupp hade gjort den och resultatet skulle publiceras. Då hade La Voix gjort en artikel om att allt var strålande och så där. Nu har vi ju fått de där nya gratistidningarna L’essentiel och 24 och då var det helt annat där, det var mycket som behövde skärpas till. Sanningen var ju kanske något mitt emellan.”*

Till skillnad från Annika anser sig **Birgitta** leva helt skild från det luxemburgska samhället, men hon tycker ändå att det är viktigt att ha en lokal dagstidning. *”Jag förstår franska ganska bra, så jag läser en dagstidning, La Voix. Jag vill ändå veta vad som händer i Luxemburg. På jobbet är det ofta jag som vet eller har läst nånting, som den här lagstiftningen om dödshjälp som storhertigen inte ville skriva under, eller skolsystemet, sånt tycker jag är väldigt intressant. Jag är ganska nyfiken av mig och vill veta vad som händer och det gör ju att jag läser tidningen varje dag. Lite är det också för franskan. Det är väldigt billigt att prenumerera på en tidning här i Luxemburg, den är väldigt subventionerad tror jag.”*

Förutom La Voix har familjen Financial Times på lördagar för att följa med i vad som händer ute i världen. *”Det står inte så mycket om det i den luxemburgska tidningen, den är ju ganska lokal vilket passar mig bra eftersom jag har den mest för att veta vad som händer i Luxemburg. Sen kollar jag de svenska tidningarna på internet. Jag är lite tidningsfreak så jag kollar – om det inte är allt för mycket att göra på jobbet – Aftonbladet, Expressen, DN och Svenskan.”*

Carl arbetar med kapitalförvaltning på en svensk bank i Luxemburg. För honom är tidningsläsandet en naturlig början på dagens arbetsuppgifter. *”På morgonen, när jag har gjort mackor till ungarna och jag sätter mig vid datorn, då läser jag DI på webben, jag har tillgång via jobbet så den läser jag varje morgon. När de tryckta tidningarna kommer till banken läser jag aldrig DI för den har jag ju redan läst. Däremot brukar jag ta med mig DN hem. Jag läser nog DN varannan dag och min fru gör det varje dag. Hon läser mest, hon jobbar ju mycket mindre än jag.”*

”Hemma har vi Le quotidien, och där får vi ju reda på mycket som händer. Annars tror jag att många andra läser den här 352, en engelskspråkig tidning. Den sammanfattar lite lokala nyheter. Problemet med Le Quotidien är att den inte kommer på morgonen, den kommer vid åtta och då har vi ju redan åkt iväg. Så det är nog mest min fru som läser den. Sen brukar hon tvinga ungarna att läsa notiserna på baksidan så de tränar på att praktiskt läsa franska. Men hon brukar ha bra koll på vad som händer i Luxemburg faktiskt. Mycket mer än jag, om jag ska vara ärlig.”

”Jag åker tåg ibland och då brukar jag ta den här L’essentiel. Man hinner bläddra igenom den på tåget som tar 7-8 minuter. Men det står inte mycket om Luxemburg i den, det är sånt där internationellt hopklipp. Fast ibland är det lite bra nyheter.”

”Det jag tror vi är otypiska med, åtminstone i bankvärlden, det är att vi har en lokal tidning. Och att jag lyssnar på France info och luxemburgska radion, och att min fru kan franska väldigt bra. Det är inte så vanligt. Många kan ju bara engelska. Och har du börjat prata engelska här så märker du att det går, du tar dig ju fram. Börjar du inte läsa språk när du är ny, då rullar det bara på, det är lite som för mig, att jag bott här i 14 år utan att läsa luxemburgska.”

David prenumererar inte på någon papperstidning. *”Jag brukar läsa den luxemburgska tidningen Wort på nätet, svenska tidningar och en tjeckisk tidning. Man hinner ju inte läsa allt, men jag brukar läsa de artiklar som ser intressanta ut. BBC läser jag också.”*

Eevi har bott nio år i Luxemburg. Hon flyttade till Sverige från Finland som tonåring och kan jämföra de två tillfällena då hon bytt land. *”... Jag kommer ihåg när jag kom till Sverige, första gången när jag bytte land, jag kunde inte förstå folk som inte lärde sig svenska tillräckligt mycket för att kunna läsa tidningen, för mig var det här med att kunna titta på tv, kunna läsa tidningen väldigt viktigt. Att följa med i det som händer politiskt och så. Men, det har ju varit lite speciellt det här med språket, lëtzebuergesch är ju inget som man lär sig... , i början tittade jag ibland på tv på lëtzebuergesch men det gör jag inte mer.”*

När Eevi kom till Luxemburg talade hon inte franska. *”Jag kunde stapplande läsa en nyhetsartikel i en tidning men jag förstod inte vad den sa. Tyska tyckte jag faktiskt var svårare att läsa men jag tror att jag förstod tyska bättre. Franska förstod jag absolut inte.”* Trots att Eevi numera behärskar både tyska och franska prenumererar hon inte på någon lokal dagstidning. Hon anser inte att de luxemburgska tidningarna har den kvalitet hon är van vid från Sverige. *”När jag storhandlar fredag eller lördag köper jag alltid en luxemburgsk*

tidning och en engelsk tidning Om jag köper Jeudi är den ju på franska annars brukar jag köpa Luxemburger Wort fast den är så fruktansvärt konservativ.”

Fredrik talar inte mycket franska. Han brukar ändå ta med sig de franskspråkiga gratis-tidningar som finns. *”Om jag läser de små korta nyheterna kan jag hänga med. Ofta har jag en bakgrund så jag kan hänga med i ungefär vad det handlar om. Fast det gör jag nog mest för att det är kul att se om jag kan lära mig något, annars är det mest internet jag kollar. och då är det svenska nyheter, DN och Svenska Dagbladet som jag kollar mest på. Sen kan jag även gå in och se på Aftonbladet, det är mest om det handlar om idrott. Jag försöker hänga med lite i de lokala nyheterna också och då har äntligen Nya Wermlandstidningen fått en rätt bra hemsida som man kan gå in och titta på. Men det är ganska sällan ändå.”*

Fredrik prenumererar inte på någon tidning eller tidskrift. För honom har tanken på en morgontidning ett lätt nostalgiskt skimmer. *”Det kände jag, nu när jag var i Sverige över påsken, att det är något jag saknar. det här med att läsa tidningen och äta frukost. I och för sig gjorde jag nog inte det när jag bodde i Sverige heller, utan det var mer på kvällarna när man kom hem, att det kunde vara skönt att sitta och ha nånting att bläddra i. Nu har ju internet och datorn tagit över den delen.”*

Gunnar läser mycket tidningar, det ingår till i hans jobb som kapitalförvaltare. Förutom DN, Svenska Dagbladet och Dagens industri brukar han läsa Financial Times och Wall Street Journal.

”Jag läser mycket för jobbets skull, men jag är intresserad och skulle nog läsa dem ändå om jag jobbade med annat. Jag har ett stort behov av att greppa mer än ekonomi. Det är intressant med politiska händelser, allt som påverkar vår världs penningströmmar.”

Gisela får inte sin arbetsrelaterade information från pressen, utan hon läser tidningar av eget intresse. Det brukar bli svenska tidningar på nätet, den engelskspråkiga veckotidningen 352 och de franska gratistidningarna.

Hanna talar varken franska eller tyska. Hon prenumererar inte på någon tidning. *”Det kommer ner kamrater var och varannan helg och när de frågar ’vill du ha nånting’ så säger jag alltid ’ta med dig din favorittidning’ eller ’ta med några tidningar från Sverige’. Jag får ner en otroligt blandad mängd med tidningar. Alltifrån ICA-kuriren till Vi till heminrednings-tidningar, till National geographic till resetidningar, till matlagning. Jag får ner ett par tidningar i veckan. Så jag läser mycket tidningar, det gör jag, Jag har gott om tidningar men*

däremot väldigt få dagstidningar. De blir gamla. När folk kommer ner har de med sig en; dagens Göteborgsposten. Men den kan jag bläddra i länge. När jag längtar hem bläddrar jag i Göteborgsposten.”

5.1.2 Radio

Evi är en flitig radiolyssnare. *”I bilen lyssnar jag på France Inter, ibland på RTL men nu är det France Inter, Jag går mellan tyskt och franskt, just nu kör jag med franskt.”*

”Jag gillar radio. Jag gillar att sitta i bilen och lyssna när man sitter i kö. Det kan ju vara väldigt roligt. France Inter har ett program om maträtter på morgnarna, om till exempel päron. Programledaren kan så mycket och är så rolig. Och i tyska radion brukar folk få ringa in om de har konstiga namn – vart kommer mitt efternamn ifrån? Och någon språkforskare förklarar att det är typiskt för den och den regionen, det betyder det och det och inte det man kunde tro. Nej, radion, jag gillar radion. Det är nästan roligare än att köpa dvd och titta på.”

Carl använder också radion för språkträning. Han börjar alltid dagen med att slå på radion. Han väljer den franska nyhetskanalen France Info. *”Den kanalen lyssnar jag på sen jag bestämde mig för att sluta med engelskan. Det är ungefär som CNN, fast på franska och på radio. Det lyssnar jag i princip alltid på när jag är i köket och ofta i bilen. Nu har jag också börjat lyssna på lite luxemburgska nyheter ibland, för att ’öppna mina sinnen för det luxemburgska språket’. Sen försöker jag följa God morgon världen på söndagar, det brukar jag lyssna på med datorn på webben.”*

Birgitta lyssnar inte mycket på radio, det är mest i bilen och inte regelbundet. Om hon skulle öka sitt radiolyssnande skulle det troligen bli svensk radio, via internet. *”Jag tror att många laddar ner svenska radioprogram i ipoden, och jag tror man kan sitta vid datorn och klicka på svensk radio, det är något jag funderar på att göra mer. Jag tycker om samhällsdebatt, det saknar jag men det har inte riktigt varit tid för det. Nu känner jag att jag börjar få mer tid, genom att barnen blir större. Ett tag har jag bara velat ha tyst omkring mig men nu känner jag att jag orkar ta in lite mer. Jag börjar sakna radio mycket nu. Det är alltid så roligt när vi åker bil på sommaren, så fort man kommer in till Sverige. Resan går så snabbt sen för man är så ovan att höra på svensk radio.”*

Annika lyssnar ibland på engelskspråkiga Ara City när hon kör bil, men det är inte ofta.

”Jag saknar ju mycket P1, det är det jag saknar allra mest. Jag är väldigt förtjust i det här gamla svenska om att tv och radio har ett utbildningssyfte. Det känns varje gång man kommer till Sverige och kör lite bil eller står hemma i köket och lyssnar på P2, så kommer det helt otroligt mycket ny information, man lär sig jättemycket! Det är nästan ett lite chockartat uppvaknande, som att man går omkring här och inte snappar upp nåt. Där tycker jag att de europeiska tv-kanalerna och radiokanalerna har glidit från det mer och mer. Det finns ju ganska lite ickekommersiellt kvar här nere på kontinenten”

Fredrik brukar lyssna på en tyskspråkig kanal, men han är inte riktigt säker på varifrån programmen sänds. *”De pratar tyska, jag vet inte om det kommer från Tyskland eller om det är luxemburgskt. De kör en hel del musik och så, varje timma kommer det nyheter och det är ganska kortfattat och för mig är det ganska lätt att förstå.”*

5.1.3 TV

Carl och hans familj har valt att skaffa svensk satellit-tv. *”Alla skaffade svensk tv på den tiden när vi kom. Det var väl också för barnens skull, vi hade inga planer på att stanna så här länge när vi kom, utan det var ju tre år eller fyra, fem högst. Man börjar ju med två år och sen kanske tre.”*

”Barnen följer en del barnprogram och sånt där, och så melodifestivalen förstås och så har de börjat följa Robinson. Annars ser vi mycket filmer, på filmkanalerna. Men jag tycker det är förvånansvärt lite man vill se ändå, fast man har så många kanaler. Och sen ibland vill jag se på nyheterna, men det är ju mer för att uppdatera mig.”

Familjen har kabel-tv också. *”Vi tittar nästan aldrig på de luxemburgska kanalerna, inte tyska heller. Barnen läser ju franska, så vi har koncentrerat oss på fransk tv. Men det är ju så mycket dubbat, och har man då svenska filmkanaler med originalspråk så tittar man inte på franskdubbad film. Ungarna tittar ibland, jag tror de följde nånting motsvarande Idol på franska, Star Academy, men annars blir det rätt lite. För lite, faktiskt.”*

Birgitta säger också att hon och hennes man tagit ett beslut för barnens skull, men hos dem blev beslutet att inte skaffa svensk tv. *”Jag tycker man förstärker den här bubbleeffekten om man sitter och tittar på svensk tv. Sen så märkte jag att barnen lärt sig tyska för att de tvingats titta på tyska barnprogram, de är jätteduktiga på tyska, åtminstone att förstå. De läser tyska allihop, inte den minsta än, men de två stora har det i skolan och man märker att de har mycket glädje av det så det känns som en positiv bieffekt.”*

”Jag tycker nog det är lite inskränkt att ha svensk tv, bor man utomlands måste man ju ändå försöka vara lite öppen... Nu förstår ju barnen tyska så bra så det är inget större problem för dem men förut var det ofta 'vi vill ha svensk tv', för alla andra har ju det, jag tycker nog om man ser i klasserna att de flesta verkar ha det.”

Annika har en liknande inställning till valet mellan svenska eller lokala tv-kanaler. *”Jag har inte velat att vi ska ha svensk tv. Vi har ju inte flyttat utomlands för att barnen ska växa upp i en helt svensk bubbla utomlands, som det mycket väl kan bli när de går på Europaskolan, i svenska klasser och så. Jag tycker det är lite bisarrt, som folk som sitter på rivieran och kollar på Mittnytt, 'där är en älg, och här sitter vi med hela Medelhavet utanför...' Men var och en blir ju lycklig på sin fason.”*

Självtittar hon inte mycket på tv. *”Jag jobbar heltid så det är svårt att hinna slå sig ner framför tv:n. Kanske kollar jag lite på CNN på kvällen, nyheter och så. Men det är i princip allt. Sen har vi kabel-tv här, Coditel, och vi betalar bara för basutbudet. Där plockar de ju bort mer och mer. BBC har försvunnit, t ex. Så nu är frågan om vi ändå ska skaffa svensk tv eller hur vi ska göra, det finns ju en viss press från barnen...”*

David har inte heller skaffat svensk tv. *”Det känns inte värt det. Om det är något intressant kan man ju i regel titta på det på nätet. Att skaffa parabol skulle också vara komplicerat, rent praktiskt. Dessutom förlorade vi vanan att titta på svensk tv när vi bodde i min frus hemland.”*

Han föredrar att läsa nyheter på nätet. *”Vi har kabel-tv med typ hundra kanaler, men i princip tittar jag bara på fotboll.”*

David har en dotter som bara är några månader gammal. Kanske kan det bli aktuellt med svensk tv när hon blir äldre, för språkutvecklingens skull. *”Men, om hon kommer att gå i skolan här så vill hon väl se samma saker som alla andra barn, ha samma referensramar.”*

Gisela och **Gunnar** har svensk tv, men själva de tittar nästan bara på nyheterna.

Gisela säger: *”Ibland reflekterar jag över att jag följer med i ett samhälle jag inte bor i och känner mer intresse av det än det samhälle jag bor i.”*

Gunnar tycker det är förvånande att svensk tv ägnar så lite uppmärksamhet åt europafrågor och utrikespolitik, de områden han tycker är viktigast och intressantast. Men, säger han, kanske diskuteras de frågorna i de debattprogram han aldrig tar sig tid att titta på.

”Ungarna tittar mer, men de hinner inte titta så mycket på tv, de har ju ett ganska pressat program med skolan. Men de gillar amerikanska serier, de som går på femman. Grey’s anatomy, Desperate housewives och sånt.”

Fredrik har inte svensk tv, delvis för att hans hyresvärd inte skulle tillåta honom att sätta upp en parabolantenn. *”Ska jag se nyheter på tv kollar jag på CNN eller Bloomberg, där är det enbart ekonomiska nyheter. Jag brukar inte titta så mycket på tysk tv. Fransk tv försöker jag undvika för det är inte mycket jag kan hänga med där.”*

”Ibland kan jag se en film på någon tysk kanal. Och nu under vinterhalvåret brukar ett par tyska kanaler köra skidsport och då tittar jag på det. Sen finns det holländska kanaler som jag har sett på ibland när det är någon film, för de dubbar inte. Det föredrar jag.”

Eevi har medvetet använt tv:n som verktyg för att lära sig språk. *”Det som jag mycket tidigt bestämde mig för var att inte ha svensk tv. Jag har bara Coditel. Först och främst var det ju just det här med att lära språket. Jag har använt tv:n för att lära mig förstå franska. Sen hör det väl till att man inte lär sig de bästa orden för en avdelningschef när man tittar på deckare hela tiden... Det har varit mycket tysk tv på sistone, nu går jag och läser tyska. Det jag säger till alla som vill lära sig språk är att man ska använda teletext som alla kanaler har. Du kan se fransk film med fransk text eller tysk film med tysk text. Så kan man lära sig, så gör jag.”*

Hanna skaffade svensk tv efter sex månader i Luxemburg. *”Jag tittar på nyheterna varje morgon. Och på helgen gör jag det på på dagen också. Det är inte så att jag stannar hemma för att se på nyheterna, men gör jag inget speciellt tittar jag på nyheterna – varje morgon och på kvällarna om jag hinner. Jag är ingen underhållningsperson. Jag tittar mycket på nyheter, och dokumentärer, men jag tittar aldrig på såna här musik- eller sångprogram. Jag tittar inte på några lekprogram, jag vet inte ens vilka som finns. Jag tittar inte på såpor, följer inte sånt alls. Däremot kan jag titta på bra filmer, naturprogram, forskning, teknik till viss del.”*

Hanna säger att hon tittar mycket mer på tv i Luxemburg än hon någonsin gjort i Sverige. *”Jag är ingen tv-person hemma alls, jag har studerat och haft tre barn och jobbat heltid i alla tider och varit mycket ute. När jag är hemma tittar jag väldigt lite på tv, jag tittar nog inte ens varje dag tror jag. Att jag tittar så mycket nu, det är för att jag är ensam. Många flyttade ju hit med barn och en man och man upprätthåller det svenska språket inom de fyra väggarna och pratar med någon. Första halvåret hade jag luxemburgisk tv och BBC och NBC och de här och jag kände att det räckte inte. Jag behövde höra svenska. Det finns ju*

många som säger, när man har skaffat svensk tv utomlands, att man borde ha tyska i stället, men nää. Jag önskar att jag hade varit så ambitiös, men det är jag inte. Det är klart att det hade varit jättebra om jag hade tittat på tysk tv och jobbat på att lära mig tyska...”

5.1.4 Internet

Massmedia flyter samman och hybridiseras, och allt mer av det totala medieutbudet finns tillgängligt via internet. Alla intervjupersoner har tillgång till internet och använder nätet på flera olika sätt.

Tidningarna lägger ut en stor del av sitt material gratis, och flera tidningar publicerar särskilda pdf-upplagor som ger tillgång till allt som finns i den tryckta tidningen.

Hanna läser ibland Göteborgspostens pdf-upplaga, men hon tycker inte om den. *”Jag får ingen överblick. Det är hela tidningen, i pdf-format sida upp och sida ner. Den är jättesvår, den läser jag bara på helgerna. Det är 128 sidor, den ser exakt likadan ut som den tryckta tidningen. Den enklare varianten ligger ju så att alla kan komma in, den är ju mycket mer överskådlig, med nyheter i marginalen, lokalt och Uddevalla och så. Då är det ju lätt att hitta i den, inte som när det är hela tidningen. Har man den på papper kan man ju bläddra fram och tillbaka, du ser var du är, men jag läser den ändå, för jag tycker det är roligt att läsa hela artiklarna.”*

Hanna påpekar att hon ibland kan få pikar för att hon har svensk tv, något hon tycker är lite märkligt. *”De som säger att de inte har svensk tv, de sitter ju och tittar på samma saker på datorn i stället. Det blir ju lite roligt när de säger att ’svensk tv ska man ju inte ha när man bor utomlands’ och sen ’jag har kollat på ditten och datten på datorn’ Då ser de minst lika mycket på det som jag gör.”*

Eevi är IT-chef och säger att hon tidigare aldrig velat ha en pc hemma, men nu har hon det. Hon skiljer sig från övriga intervjupersoner genom att det är radion över internet som hon använder mest, och inte möjligheten att läsa tidningar. *”Jag föredrar P1. Det är det här med den politiska diskussionen som jag saknar. Visst är jag ju borta när jag är i Sverige och alla pratar om Tina när man sitter och äter middag och jag säger Vem –Tina? Men det är inte det som är det viktiga. Det viktiga är vad som händer politiskt, vad händer i Sverige, vad diskuterar man nu i Sverige.”*

David använder internet för alla medieslag, och det gäller till stor del även **Fredrik**. Fredrik säger att hans nätanvändande nog ökat till det dubbla sedan han flyttat till Luxemburg. *”Jag sköter mycket via nätet. Tidningar, radio, svensk TV, det som ligger ute som man kan se. Och sen har jag även bankärenden och sånt via nätet.”* Han gör också reflektionen att hans svenska vana att läsa tidningen när han kom hem från jobbet numera ersatts av internet. Att läsa på nätet är en vana som nästan blivit ett beroende. *”Jag märkte det nu när jag var hemma i påskas, när vi var uppe i de svenska fjällen, då hade jag inte möjlighet att kolla min mail eller att gå in på nätet i nästan två veckors tid. Det var en stressfaktor.”*

Överhuvudtaget är internet en mycket viktig kommunikationskanal för intervjupersonerna. **Birgitta** berättar: *”De kapade vår kabel och det tog en vecka att laga den. Det var ju knappt vi klarade det. Telefonen spelar inte så stor roll om man bara har mobilen, men internet-uppkopplingen skulle man inte klara sig utan. Just för det här med att söka information, och det praktiska, att betala räkningar, boka resor, till och med beställa studentmössor gör man på internet.”*

Annika illustrerar hur allt förändrats när hon berättar om hur det var när hon bodde i Hong Kong på 80-talet. *”Jag var bara 21 när jag flyttade dit, mellan två perioder på universitetet. Och då hade vi ingenting. Det fanns inte internet, det fanns inte mobiltelefoner och fast telefoni var jättedyrt. Så i stort sett brevväxlade jag med mina föräldrar. Ambassaden, eller generalkonsulatet, gjorde en sammanställning av svenska nyheter. Först var det en tidning, Bulletinen, som man fick från ambassaden. Sen om man hade fax kunde de skicka den som fax. Det var väldigt annorlunda jämfört med nu när man är uppdaterad hela tiden om vad som händer i Sverige.”*

5.2 Nya behov

5.2.1 Att behålla kontakten med hemlandet

Hanna har bott tre år i Luxemburg och för henne är det självklart att hon ska flytta tillbaka till Sverige. *”Det är viktigt med massmedierna. Det gör att jag kan förekomma. När man pratar med folk behöver inte alltid jag ställa frågan om vad som har hänt utan jag kan ibland vara först, ’ja, jag såg att...’ och det känns viktigt för mig. Att inte bli en ’dum utlandssvensk’, som inte förstår, inte vet, inte känner till. Ibland är det lite lurigt att jobba utomlands, att hålla kvar sina sociala relationer på ett bra sätt. Då tror jag det är viktigt att man visar sina*

vänner att man har ett stort intresse för det som händer i Sverige. Det har jag ju ändå, men att komma hem utan att ha någon aning om någonting, det är inte positivt, tror jag.”

5.2.2 För barnens bästa

Birgitta har tre barn, 10, 16 och 18 år gamla. Familjen har bott i Luxemburg i nio år och hon konstaterar att barnen tappar en hel del av svenskan. *”Det märks att de inte växer upp med så många svenskar omkring sig. Det de pratar sinsemellan och det man pratar hemma, det är ju mycket samma saker. Speciella uttryck och så, det lär de sig ju inte.”*

”De läser ju inte om samhällskunskap i Sverige, det har de ju ingen aning om. Nu vet jag inte om jag kan förklara ”landsting” heller men jag har ju ett hum om vad det innebär. Det är jag övertygad om att de inte kan. Statsministern kallar de ju ”premiärminister” för att de inte hört ”statsminister” tillräckligt ofta, som de skulle ha gjort i Sverige. Så de tappar ju väldigt mycket ord som de antagligen lätt skulle snappa upp om de var i Sverige eftersom de ju kan svenska. Men det får de inte med sig. Och uttrycken också, det provade deras svensklärare och det var de ju dåliga på, särskilt med sånt som man inte använder så jätteofta.”

Under en period hade familjen DN en gång i veckan, men det har de inte längre. *”Ibland funderar jag på om man kanske borde ha det, just så att barnen får vänja sig vid att läsa nyheter. De lär sig inte läsa nyheter och de diskuterar inte så mycket i skolan. Man tycker ju att de borde göra det i svenskan om de har tid, läsa om aktuella händelser och så. För de vet ju ingenting. De vet ingenting om Luxemburg heller. De växer ju upp utan att veta riktigt vad som händer. De sitter inte och läser dagstidningar på internet som jag gör. Jag gör det ju för att jag är van och vill läsa, men de går ju inte in.”*

Sociologen Dr. Ruth Hill Useem har myntat begreppet Third Culture Kids. *“A third culture kid is a person who has spent a significant part of his or her developmental years outside their parents’ culture. The third culture kid builds relationships to all the cultures, while not having full ownership in any. Although elements from each culture are assimilated into the third culture kid’s life experience, the sense of belonging is in relationship to others of the same background, other TCKs.”¹⁸*

Birgitta känner igen mycket av detta. *”Ja, så är det ju definitivt på Europaskolan. De är något annat. De blir något slags europeisk grupp. De får ju inga rötter, och det är därför jag tror många skaffar svensk tv, för att ge dem rötter så de vet vad Bullibumpa är för det är ju så*

¹⁸

<http://www.tckid.com/>

viktigt för svenskar. Och Adventskalendern och så, så de har något att referera till när de pratar med jämnåriga i Sverige. Det säger ju mina tonåringar; de har varit på läger någon gång och de är inte riktigt som de andra, de känner ju det”

”Svenska artister tränger igenom, många är hemma på somrarna och de förmedlar informationen till varandra och de är nog hyfsat uppdaterade just på artisterna. Det är ju så lätt att hitta på internet och Youtube och så, att lyssna på sångerna. Det är ju relativt lätt att hänga med och där är de ju intresserade. Men svenska filmer och böcker, där tappar de definitivt rötterna – om de inte är väldigt intresserade själva. Det tror jag många föräldrar tycker, de själva är så svenska, de tycker det är ett problem. Och då blir det svensk tv för då är man med, man tittar på Let’s dance och melodifestivalen och så där.”

”Tioåringen vill ju titta på det som många barn pratar om, särskilt Lilla melodifestivalen. Som tur är kan man gå in på datorn och titta. Nu tittar hon på det här Wild kids”

Fredrik arbetar som lärare på Europaskolan. Han skulle gärna arbeta mer med nutidsorientering och massmedier i skolan, och ser internet som det mest lämpade verktyget för detta. Det finns dock praktiska svårigheter. Skolan har två datasalar med 15 datorer i varje, och det ska räcka för 1000, 1500 elever. ”Jag har bokat upp datasalen någon gång men det tar en kvart bara att starta datorerna, det är inte de nyaste sakerna. Men skolan håller på och satsar nu, de köper in såna här smartboard, som en projektor som du kopplar till datorn och sen kan du till exempel gå in på ur.se och titta på nånting och köra det som storbild. Själva smartboarden är en tryckkänslig tavla.”

Att be eleverna gå hem och söka nyhetsinformation på nätet är också ett sätt att arbeta med massmedier. ”Det funkar nog rätt bra hos de flesta. Jag vet inte om jag har någon i klassen som inte har möjlighet till internetuppkoppling, jag tror inte jag har det. När de skulle göra ett arbete hemma som läxa, gav jag som exempel att man kan skriva för hand, att man kan göra bilder, att man kan skriva på datorn och då var det väldigt många som valde det här med datorn. Och jag märker ju att många är fästa vid Wikipedia, att de går in och söker på den. Och den är ju svår för barn i den åldern, det är ganska svår text så jag tror inte alltid de förstår vad det är de skriver när de gör det, men det ser bra ut...”

Hanna arbetar med sex- och sjuåringar på Europaskolan, så det har inte varit aktuellt att arbeta med nyhetsmaterial, barnen är för små för det. Men i Sverige, där hon arbetade med mellanstadiebarn, använde hon sig ofta av massmedia i undervisningen. ”Det gäller att få

barnen intresserade och nyfikna på nyheter och är en konst i sig. Det är sånt man försöker kring köksbordet, att avhandla 'har ni hört att ... vad tycker ni om det här?' Eller 'vet ni det vi pratade om igår, gissa vad som har hänt idag?' och få dem att repetera lite grand och tänka efter. Det tycker jag är viktigt, det är lika viktigt som att man är kulturbärare, att man är nutidsinformatör också. "

Hanna anser att barnen på Europaskolan saknar viktiga kunskaper. "Barnen är ju inte mindre allmänbildade generellt, men de kan och vet mycket mindre om Sverige. De froteras ju inte med det samhället. Här är det ju många av barnen som går i svensk klass som är svenskspråkiga, men de är ju inte 'svenska', de är inte födda och uppvuxna i Sverige, de åker dit några veckor om året och ändå säger de att de är svenska. De kan ju relativt lite om Sverige. Det är ju inte självklart att man har de svenska traditionerna heller, många saker vet de inte vad det är. Så att det tycker jag nog jag kan säga, att de faktiskt kan mycket mindre. Visst tappar de. Men så vinner de ju annat i stället."

Det är inte underligt om de utlandssvenska barnens svenska blir torftig, menar Hanna. "Man konfronteras med så få människor här nere som man har en verbal relation till. Hemma pratar man ju med många överallt, man går in till grannen, till kamrater, till kamraters föräldrar, mormor och morfar, du får ju mycket gratis hela tiden. På skolan kan du prata med alla lärare och alla barn. Det är klart att det är stor skillnad på det viset. Du kan prata med städerskan, vaktmästaren, alla har olika uttryck och roliga ord för sig. Här är det ju en väldigt väldigt smal värld du lever i verbalt. De har bara mig som fröken, till exempel, och jag försöker ösa in uttryck och roligheter och gåtor och roliga historieveckor. I adventskalendern har vi inga saker utan gåtor istället. Jag försöker hela tiden berika språket med uttryck och underfundigheter."

Tycker du då som lärare att svenska familjer borde ha svensk tv? För barnens skull? "På ett sätt tycker jag att man borde kunna ha det. Men det är ju giftigt att säga det. Många föräldrar tänker ju tvärtom – nu är vi i Luxemburg och då har man luxemburgisk tv och lär sig luxemburgiska eller franska eller tyska för nu är vi faktiskt här och inte hemma. Som förälder hade jag nog försökt jobba medvetet på att berika barnens språk. Att de ska ha svensk tv, det låter ju lite konstigt. Många ser ju mycket på film, det vet jag ju, men jag tänker på sånt som nyheter för barn eller program som är möjliga för barn att ta del av, det berikar ju språket."

"Språket är ju en oerhört viktig... det är ju liksom nyckeln in i många sammanhang, på arbetsplatser och studier och i sociala sammanhang. Om man har svårt att uttrycka sig och

har svårt att ta in så kan det vara en liten fälla faktiskt, det tror jag. Dels kan man känna sig utanför, tror jag, dels kan man kanske sättas utanför också.”

5.3 Sverige sett utifrån

Carl säger att han inte tycker sig se svenska medier ”utifrån”. *”Sverige är ju inte så avlägset och vi är ju rätt ofta där. Man är ju inte helt alienerad från det svenska.”* Samtidigt händer det att han reagerar på att det enligt svenska medier bara finns ett ”rätt” sätt att agera på. *”Lite så är ju mediebevakningen: ’ titta hur de gör i Frankrike, där har de si och så’ och ’i USA, vad konstiga de är där!’.* Det är en brist på erfarenhet och influenser utifrån, helt enkelt. *Man ser allt från sin egen synvinkel.”* Men, säger han, svenska banker är likadana – de fokuserar på svenska kronor och svenska aktier även om de är verksamma i ett internationellt sammanhang. *”I Sverige, där tycker man att man är väldigt internationella, men ta språken till exempel. Svenskar kan ju bara engelska. Och man kan inte engelska särskilt bra heller, det är den största myten som finns att svenskar skulle vara så duktiga på engelska. Kanske är det annat i EU, men i banken där det är vanliga människor som kanske inte är så språkintresserade som kommer hit och ska jobba på engelska, då tycker jag de är rätt dåliga.”*

Birgitta menar att det finns ett annat tonfall i svenska nyhetssändningar än i de nyhetsprogram hon följer i Luxemburg: *”Inför man en ny reform, att man ska höja momsen eller vad som helst, då är det första att man hittar en sexbarnsfamilj som sitter och gnäller om att nu har de inte råd att köpa mat, de förväntar sig att staten ska ta hand om allting, och det är ju ett lite annat perspektiv här nere. Här handlar det mer om att man ska ta eget ansvar men det gör man inte i Sverige. Och så just kronor och ören. Man ska genast räkna ut vem som vinner och vem som förlorar, det blir lite inskränkt.”*

”Ibland kan det verka lite inskränkt, att de inte förstår att det kan vara annorlunda i andra länder. Jag tror det var hon Maria Carlshamre som är i Europaparlamentet och så hade en italienare sagt något nedlåtande om homosexuella eller ensamstående mammor, något som var starkt kopplat till religionen i Italien. Hon blev så upprörd, hon kunde liksom inte se att hans perspektiv var annorlunda. De vet bara hur det är i Sverige, de förstår inte hur man resonerar i andra länder. De saknar liksom den internationella utblicken. Då skulle hon på något vis tala honom till rätta.”

Annika har vant sig vid en medievärld utan löpsedlar och kvällstidningar, och hon tar ibland illa vid sig när hon kommer till Sverige. *”Jag tycker inte om hur det har blivit – om man*

köper en svensk kvällstidning så tycker jag inte om det här med sex och porr och våld, man har verkligen lyft upp det i det offentliga rummet. Jag känner mig väldigt främmande för det. Jag minns så tydligt när vi kom till vårt sommarhus, där fanns det en löpsedel 'De här barnen har tagit livet av sig' sedan var det foton, 30 barn var det och det kändes helt främmande . jag ville inte fatta vilket land jag kom ifrån där man kan publicera den typen av information och där folk är intresserade så det kommer på sidan ett."

Fredrik kommenterar sättet att konsumera medier, mer än själva innehållet. *"I Sverige kunde det bli så att man var trött efter jobbet och att man kom hem och slog på tv:n och det hände ofta att man bara satt och tittade på en massa saker som man inte var så intresserad av egentligen, det var bara skönt att sitta framför tv:n. Det vet jag inte om gjort någon enda gång, här tittar jag när det är något jag vill se. Sen såg jag mycket mer nyhetsprogram på tv, ett eller två om dagen. Det som intresserar mig mest här, bland nyhetsprogrammen, det är Bloombergs och ekonominyheterna. Det andra tar jag reda på via nätet i stället."*

5.4 Ackulturation

5.4.1 Integration – eller inte?

I informationsbroschyren "À propos de ...du Luxembourg multicultural" beskriver luxemburgska statens informationsavdelning det mångkulturella Luxemburg. Om finansexperter och europeiska tjänstemän skriver man: *"Till skillnad från de portugisiska arbetarna och andra invandrare är det sällsynt att dessa flyttar definitivt till sitt nya land. I de flesta fallen har de begränsat intresse av att lära sig språket eller av att integreras i det luxemburgska samhället. På grund av detta har under årtiondena en extremt heterogen samhällsstruktur utvecklats i Luxemburg, med stora sociala skillnader och en blandning av språk som ibland kan beskrivas som babylonisk."*(Service information et presse du gouvernement luxembourgeois, 2008a – min översättning)

I broschyren markeras tydligt att invandrarna och gränspendlarna spelar stor roll för den luxemburgska ekonomin.

"För övrigt avstår Luxemburg medvetet från att föra en aggressiv assimileringpolitik. Man föredrar en integration som mer liknar osmos och en blandning av kulturer. Det finns representanter för utlänningsgrupper som misstänker ointresse bakom denna bekännelse till ett mångkulturellt samhälle. Gränspendlarna, eurokraterna eller andra högt kvalificerade utlänningar påverkas inte av detta, men däremot de invandrare från södra och sydöstra

Europa som lever under knappa omständigheter.” (Service information et presse du gouvernement luxembourgeois (2008a) – min översättning)

Birgitta tycker visserligen det är mycket viktigt att följa med i nyheterna om vad som händer i Luxemburg, men hon säger ändå att hon inte har något intresse av att knyta an till Luxemburg. *”Jag känner mig inte som en luxemburgare och man har ju väldigt lite kontakt med Luxemburg. Vi ingår ju inte i systemet på något sätt; barnen har egen skola, man ingår inte i sjukvårdssystemet, man kan inte luxspråket, det finns många hinder och man känner inte heller något behov riktigt.”*

”På jobbet är det ju en europeisk miljö med många nationaliteter och på fritiden blir det svenskt. Men det känns skönt att inte jobba på en bank, för där blir det väldigt svenskt vad jag förstår. Här har man ju andra influenser eftersom man arbetar tillsammans med människor från många länder. Det är lite som en livlina, jag skulle inte klara av att bara ingå i den svenska bubblan i Luxemburg, då skulle jag nog fundera över varför jag är här”

Med tiden blir man frikopplad från Sverige också, upplever Birgitta. *”Man hänger ju inte med i det som händer där egentligen. Nu när man kommer tillbaka känner man ju att det är annorlunda där också.”* Hon skulle gärna flytta tillbaka till Sverige om det fanns möjlighet att exempelvis få anställning på EU:s smittskyddsmyndighet i Solna. *”Det skulle kännas bra om man hade den möjligheten för man tröttnar ju lite på det här livet. Det är så speciellt. Och barnen, de kommer ju att försvinna på sitt håll, de kommer ju inte att vara kvar här.”*

Hennes artonåring kommer förmodligen att studera vid ett universitet i London från hösten 2009. *”Det är ju jättedyrt. Och just det tänkte man ju inte på när man flyttade ut. Som svensk så tänker man ju att barnen tar studielån, att de klarar sig själva, men så är det ju inte här. Man inser ju att man har ett väldigt försörjningsansvar, under lång tid. Det är tungt. Och dessutom får de ju inte ta svenskt studiemedel, åtminstone inte om de studerar utomlands, för de är ju inte skrivna i Sverige. Och det gör ju att man får stanna kvar på jobbet – nu trivs jag ju på mitt jobb som tur är – man är lite livegen, fast i den gyllne buren som man säger.”*

Carl har svårt att se sig själv som annat än svensk, trots att han bott länge i Luxemburg. *”Jag känner mig som en svensk fast med mer erfarenheter än en vanlig svensk har. Sen tror jag våra barn blir de här första europeerna. Om de fortsätter ta sin baccalaureat (studentexamen) så är det ju inte ens säkert att någon av dem kommer att läsa i Sverige, inte alls lika säkert att de kommer att bosätta sig eller jobba i Sverige.*

Jag känner mig naturligtvis hemma i Luxemburg men jag har ingen kulturell gemenskap med luxemburgarna. På samma sätt som man kan känna sig kulturellt hemma i Europa kan man känna skillnaderna när man träffar folk nära, att det är rätt stora skillnader kulturellt. Och det vet vi ju, det är det ju mellan svenskar, danskar och finnar också. Jag känner mig inte som europé. Jag känner mig kanske som att jag har mer europeisk erfarenhet, inte bara svensk. Det känns inte viktigt för mig att knyta band till Luxemburg, i så fall hade jag lärt mig luxemburgska och det kan jag inte i dagsläget.”

Carl påpekar att anställningsvillkoren spelar roll. *”Det beror ju också på hur man kommer ner, särskilt på banksidan. Jag kom ju ner med ett kontrakt på tre år och sen blev det förlängt och sen blev jag lokalanställd. Jämfört med en EU-anställd, som är anställd på livstid så är det en väsentlig skillnad, i hur man väljer att etablera sig.”*

Fredrik har en tidsbegränsad anställning på Europaskolan. Maximalt kan han få stanna i nio år på den tjänst han har. *”Jag tror ju inte jag kommer att stanna i Luxemburg för evigt. Jag känner väldigt få människor här som är luxemburgare. De flesta kommer ju från skolan och då kommer de från olika länder, sen är det skandinaver man lärt känna här i Luxemburg. Vi har några vänner här från Portugal och de är födda här men de säger ändå att de inte är luxemburgare utan att de är portugiser, eller portugisiskor, och de tycker inte heller de passar in i det här samhället fast de är födda här.”*

Gisela och Gunnar anser sig *”på sätt och vis”* vara rotade i Luxemburg, de har bott åtta år i landet och trivs. Gisela menar ändå att de tillhör en subkultur. *”Barnen går ju inte i lokal skola utan i ett slags privatskola vilket ju gör att inte de heller integreras i samhället. Vi jobbar båda i icke-luxemburgska organisationer vilket gör att man heller inte kommer in i samhället.”*

Gunnar anser det anmärkningsvärt att luxemburgarna kan vara så pass negativt inställda mot invandrare. *”De få kontakter vi har haft med lokalbefolkningen har ju inte varit så positiva. Det är svårt att förstå hur de kan vara så negativa, för de har ju en välfärd som inget annat europeiskt land och det är ju tack vare invandringen. Det är ju inte så att invandringen på något sätt belastar utan det är ju raka motsatsen.”*

Gisela tycker att en del av ansvaret för den uteblivna kontakten ligger hos migranterna. *”Det finns en luxemburgsk värld som vi inte tar oss in i men man kan ju inte säga att allt beror på luxemburgarna heller. Om vi verkligen skulle vilja ta oss in i den så skulle vi kanske kunna göra det. Vi har bott här så pass länge nu, vi kunde ha lärt oss luxemburgska, vi kunde*

ha börjat rösta, vi kunde ta oss in i politiken, delta i charities, det finns en massa saker man kunde göra, och det har vi ju inte gjort.”

Under de första åren i Luxemburg tyckte Gunnar att han utan större ansträngning kunde följa med i diskussioner om vad som hände i Sverige, men nu märker han att saker ändras som han inte hängit med i. *”I dag kan det komma upp vardagssaker, om skolan eller polisväsendet, då man känner att ’nu har det hänt nånting’, nu är det ett stort glapp från det man var komfortabel med, då man kunde regelverket.”*

Annika har tidigare inte haft något behov av att knyta an till det luxemburgska samhället, men nu har hon börjat arbeta i en luxemburgsk myndighet och plötsligt är hon själv en representant för värdlandet. *”Det har inte känts viktigt alls tidigare när vi båda har varit EU-anställda och levt i en svensk eller EU-enklav här i Luxemburg. Men nu har jag kastats in, med full kraft, i det luxemburgska samhället. Ibland kan jag faktiskt känna att jag måste vara den svensk som är ’med’ mest, jag har ju möten med olika ministrar i Luxemburg varje vecka, handelskammare och sånt där, sitter med i en massa grupper överallt på stan, så det har ju blivit ett väldigt omslag för mig. Då tycker jag att det känns väldigt viktigt att knyta band till Luxemburg. Jag måste fortfarande nypa mig i armen för att tänka att jag **är** Luxemburg när jag är någonstans och inte Sverige, och det känns ju annorlunda...”*

Läraren **Hanna** å andra sidan känner inte alls att det är viktigt att bli en del av Luxemburg. *”Hade det varit engelskspråkigt i landet hade jag plockat åt mig nyheter på ett helt annat sätt. Det är dels språket, dels är jag ju här en begränsad period. Och jag undervisar svenska barn och förmedlar mer om Sverige, vad som har hänt, vad som händer och kanske vad som ska hända, mycket mer än jag förmedlar om vad som händer i Luxemburg. Så kravet på att vara à jour här är väldigt litet, om jag inte har ett eget intresse, om man säger så. För det krävs inte i mina sociala relationer, det krävs inte i mitt arbete och då har jag tyvärr inte haft ett eget intresse tillräckligt mycket.”*

Helt utanför känner hon sig ändå inte. *”Nej, jag är ju en del av det på så sätt att jag tar del av allt som jag kan ta del av. Jag är ju ute i samhället, jag använder posten, banken, jag använder kommunikationer, åker tåg, handlar – jag är ju ingen som åker och handlar på Scanshop, jag har inte ens varit där. På det vist integrerar jag ju mig. Jag går ut mycket här, jag handlar det jag behöver, jag går till doktorn – på det sättet är jag ju med i samhället.”*

David är gift med en kvinna från ett annat europeiskt land, och det innebär att hans familj har två hemländer att förhålla sig. *”Det är jättevårt att säga hur många år vi kommer att stanna, men åtminstone tre, fyra år, det tror jag säkert. Flyttar vi härifrån kan det bli till mitt eller hennes hemland, eller möjligen till Bryssel.”*

”Vi har inte rotat oss i Luxemburg. Om vi blir kvar och vår dotter växer upp här blir vi ju rotade, då blir det ju hennes hemland. Nu är vi inte en del av Luxemburg, i så fall mer som en del av ”the international community”

5.4.2 Ett litet land med stora grannar

Birgitta konstaterar att det breda nyhetsflödet kan göra det svårt att hänga med i det som händer lokalt. *”Skulle man bo i England så skulle man antagligen följa det som händer i England för att det skulle vara så tydligt, men här är det ju lika lätt att få in Belgien som Frankrike eller Tyskland och man kan ju inte följa utvecklingen i alla de länderna. Och det berör ju inte ens vardag heller.”*

Eevi är inne på samma resonemang: *”Det där tänkte jag redan när du började prata om dina frågor, det är lite knepigt på det viset att det är mera storregionen, Frankrike och Tyskland för att de är så nära. Luxemburg har nästan kommit lite i skymundan, det är mer regionen som har varit viktig.”*

Hon tycker själv att det är genom sociala kontakter mer än genom medier som hon hittat in i det luxemburgska samhället. *”Det som har varit bra är att jag lärt känna en äldre dam i huset som är luxemburgska, och så har jag en väninna som är luxemburgska som är i min ålder. Framförallt damen i huset uppdaterar mig med vad som händer i grand duc-familjen och så där.”*

Jobbet är ju väldigt ’expat community’, det är ju sällan man träffar luxemburgare och så. Men jag lever ju här, jag vill anpassa mig, jag vill inte rynka på näsan, på min fritid vill jag inte vara en expat liksom. På fritiden är jag helt och hållet här och engagerad i huset och vilka renovationer de gör och bråkar och så. I mitt vardagsliv är jag nog en del av Luxemburg. Jag har en liten trädgård bakom huset jag bor i, på baksidan finns det trädgård där varje lägenhet har sin fjärdedel. Den luxemburgska damen har fortfarande sin köksträdgård där.”

Carl lyssnar mycket på radiokanalen France Info. *”Eftersom jag lyssnar på France Info kan jag ju väldigt mycket om fransk politik, nästan mer än vad som händer i Sverige, för där är jag ju mer inriktad på ekonominyheter och vad som har hänt som är viktigt för börsen.”*

6 Diskussion

Syftet med uppsatsen är att undersöka och beskriva hur utlandssvenskar i Luxemburg resonerar i valet mellan luxemburgska, svenska och ”utländska” medier. Avsnittet med empiri har fått stort utrymme för att spegla de olika tankesätt som förekommer. I det följande avsnittet kommer teorier och empiri att kontrasteras för att besvara de frågeställningar uppsatsen bygger på.

6.1 Behov och förväntningar

6.1.1 Det välbekanta

Robins och Aksoy argumenterar i sina artiklar för att migranter har samma behov som andra mediekonsumenter. *“They are also wanting – and to a quite a large extent finding – the pleasures of familiarity and confirmation. And our point is that the desire for such an engagement with Turkish television is entirely social, and not at all ethno-cultural or ‘diasporic’, in its motivation. Migrant viewers are in search of ordinary social gratifications (...).” (Aksoy och Robins, 2002)”*

Det här behovet av det hemvana blir tydligt när Hanna beskriver varför tv-tittandet blivit viktigt för henne. *”Att jag tittar så mycket nu, det är för att jag är ensam. (- - -) Första halvåret hade jag luxemburgisk tv och BBC och NBC och de här och jag kände att det räckte inte. Jag behövde höra svenska”* och när Fredrik nostalgiskt minns hur han brukade läsa tidningen vid frukostbordet.

För dem som bott längre i landet och som avser att stanna en längre tid börjar även de lokala medierna ge samma upplevelse av enkel behovstillfredsställelse. Annika säger till exempel *”På något sätt skulle man känna sig som ett ufo om man inte hade någon luxemburgsk dagstidning. Då skulle man verkligen stå utanför.”*

En av de vanligaste belöningarna vid medieanvändning är att man känner sig informerad. Nyheter och information prioriteras högt bland intervjupersonerna, oavsett medieslag, ursprungsland eller språk.

De skäl som anges för att läsa tidningar är: information/nyheter, språkutveckling, för jobbets skull och underhållning. För radio är det information/nyheter, språkutveckling,

lärande och underhållning. (Jag skiljer på språkutveckling och lärande eftersom språkutveckling återkommer i alla medieslag i intervjuerna. Lärande från radion handlar enligt intervjupersonerna mest om allmänbildning.) För tv-tittande anges skälen information/nyheter, språkutveckling, underhållning och ”för barnens skull”.

De svar jag uppfattar som mest typiska för luxemburgsvenskarna är språkutveckling och omsorgen om barnens svenska språk.

6.1.2 Språkutveckling

Reece och Palmgreen (2000) nämner att en individ som befinner sig i en ackulturationsprocess förmodligen har andra behov och önskningsar än den som fortfarande lever i sin ursprungskultur. Ett exempel på det är behovet av språkinlärning och –träning.

De odubbade engelskspråkiga filmerna och serierna i svensk tv brukar visserligen anges som förklaring till att svenskar anses tala bra engelska, men det är ändå inte så vanligt att man i Sverige talar om språkinlärning som ett skäl att se på vissa tv-kanaler eller lyssna på radio.

Som tidigare beskrivits har Luxemburg tre officiella språk. För de EU-anställda är franskan i stort sett nödvändig, även om engelskan fått en starkare ställning som arbetspråk efter de två östutvidgningarna 2004 och 2007.

Carl berättar att han slutat följa engelskspråkiga nyhetsmedier och att han i stället dagligen lyssnar på France Info. Nästa steg är att börja lyssna på luxemburgska radiokanaler för att *”öppna sina sinnen för det luxemburgska språket”*. Hans fru använder en dagstidning för att *”tvinga ungarna att läsa notiserna på baksidan så de tränar på att praktiskt läsa franska.”*

Eevi använder tv och radio för att utöka sitt ordförråd och som stöd till de språkkurser hon följer. För henne är det ett medvetet och systematiskt använt verktyg: *”Det har varit mycket tysk tv på sistone, för nu går jag och läser tyska. Det jag säger till alla som försöker lära sig språk är att man ska använda teletext som alla kanaler här har. Du kan se fransk film med fransk textning eller tysk film med tysk textning. Så kan man lära sig, så gör jag.”*

När Hanna berättar att hon har svensk tv gör hon själv kopplingen till att lära sig språk. *”Det finns ju många som säger (- - -) att man borde ha tyska i stället, men nää. Jag önskar att jag hade varit så ambitiös, men det är jag inte. Det är klart att det hade varit jättebra om jag hade tittat på tysk tv och jobbat på att lära mig tyska...”*

Birgitta ville inte att hennes barn skulle ’fastna i en svensk bubbla’, så familjen har inte skaffat svensk tv. En konsekvens av det har blivit att *”barnen lärt sig tyska för att de tvingats titta på tyska barnprogram, de är jätteduktiga på tyska, åtminstone att förstå”*.

6.1.3 *Barnen och det svenska språket*

Alla intervjupersoner har flyttat från Sverige som vuxna och ingen av dem har uttryckt oro för sitt eget svenska språk. Däremot ser både föräldrar och lärare att barnens språk inte är lika rikt och varierat som det skulle ha varit om de växt upp i Sverige. Birgitta ger exempel: *”Statsministern kallar de ju ”premiärminister” för att de inte hört ”statsminister” tillräckligt ofta, som de skulle ha gjort i Sverige. Så de tappar ju väldigt mycket ord som de antagligen lätt skulle snappa upp om de var i Sverige eftersom de ju kan svenska.”*

Vissa familjer väljer att skaffa svensk tv för att öka barnens exponering för det svenska språket. Läraren Hanna tycker att det är klokt. *”Många föräldrar tänker ju tvärtom – nu är vi i Luxemburg och då har man luxemburgisk tv och lär sig luxemburgiska eller franska eller tyska för nu är vi faktiskt här och inte hemma. Som förälder hade jag nog försökt jobba medvetet på att berika barnens språk. Att de ska ha svensk tv, det låter ju lite konstigt. Många ser ju mycket på film, det vet jag ju, men jag tänker på sånt som nyheter för barn eller program som är möjliga för barn att ta del av, det berikar ju språket.”*

Varje familj måste själv ta ställning till vad de tror är bäst. Balansen mellan de nya språken och svenskan för olika familjer till olika beslut. I Elias & Lemish (2008) bekymrade sig föräldrar över att deras barn inte talade bra ryska. Eftersom föräldrarnas hebreiska inte var lika bra som deras barns upplevde de att det blev svårt att kommunicera inom familjen.

I Elias och Lemish studie strävade många barn och ungdomar efter att snabbt lära sig hebreiska, och ryskan fick stå tillbaka, något som skapade konflikter inom familjerna. Jag har inte sett spår av något liknande bland luxemburgsvenskarna, det finns inga spår av assimilationssträvanden vare sig hos barn eller vuxna.

Elias och Lemish konstaterar att *”In order to preserve the children’s capabilities in the Russian language, the parents solicit media content foreign to them, such as the American culture”*. En liknande situation uppstår när föräldrar i Luxemburg väljer svensk tv för att deras barn ska behålla kontakten med den svenska kulturen. Det visar sig att barnen helst tittar på amerikanska ungdomsserier.

6.1.4 *Sammanfattning: fråga 1*

Vilka behov och förväntningar styr Luxemburgsvenskarnas val av massmedier?

Som väntat har utlandssvenskarna ungefär samma behov som andra mediekonsumenter.

Reece och Palmgreen (2000) säger att en individ som befinner sig i en ackulturationsprocess förmodligen har andra behov än den som fortfarande lever i sin ursprungskultur.

De behov som jag uppfattar som speciella för intervjupersonerna är båda kopplade till språk och språkutveckling. Det handlar dels om inläring av de språk som används i det nya landet, dels om att hjälpa barnen behålla och utveckla det svenska språket. Vilka val man träffar för att uppnå dessa belöningar varierar, helt i enlighet med Uses & gratifications-teorins tankar om en aktiv publik. (McQuail 2005: 424)

6.2 Vilja till integration och längtan ”hem”

Figur 2 Intervjupersonernas ackulturationsstrategier

		Anses det värdefullt att bevara egen kulturell identitet?	
		JA	NEJ
Anses det värdefullt att knyta an till det nya samhällets kultur?	JA	Integration	Assimilering
	NEJ	Separation	Marginalisering

I intervjuerna har respondenterna svarat på frågor om hur viktigt de anser det vara att bevara band till Sverige respektive att knyta an till Luxemburg. Svaren bör hanteras med viss försiktighet eftersom det rör sig om egenrapporterade attityder på en enkel skala (intervjupersonerna ombads ange ett värde mellan 1 och 10 för de två axlarna). En serie frågor som belyser flera aspekter av frågeställningen hade kanske gett ett mer nyanserat svar. Det som blir tydligt i figur 2 är att flertalet intervjupersoner lägger mycket stor vikt vid att behålla banden till Sverige. Synen på Luxemburg varierar från ointresse till relativt hög uppskattning. De två dominerande ackulturationsstrategierna är integration och separation.

Detta stämmer med den bild luxemburgska staten själv ger av hur situationen i landet ser ut: ”I de flesta fallen har [finansexperter och europeiska tjänstemän] begränsat intresse av att lära sig språket eller av att integreras i det luxemburgska samhället. På grund av detta har under årtiondena en extremt heterogen samhällsstruktur utvecklats i Luxemburg, med stora sociala skillnader och en blandning av språk som ibland kan beskrivas som *babylonisk*.” (Service information et presse du gouvernement luxembourgeois, 2008a – min översättning)

”För övrigt avstår Luxemburg medvetet från att föra en aggressiv assimileringspolitik. Man föredrar en integration som mer liknar osmos och en blandning av kulturer” (idem)

Det luxemburgska idealet skulle alltså vara att både de inflyttades och det nya landets kulturer värderas högt. Gunnar anser dock att luxemburgarna ofta är negativt inställda mot invandrare. *”De få kontakter vi har haft med lokalbefolkningen har ju inte varit så positiva. Det är svårt att förstå hur de kan vara så negativa, för de har ju en välfärd som inget annat europeiskt land och det är ju tack vare invandringen.”*

Gisela tycker att en del av ansvaret för den uteblivna kontakten ligger hos migranterna. *”Det finns en luxemburgsk värld som vi inte tar oss in i men man kan ju inte säga att allt beror på luxemburgarna heller. Om vi verkligen skulle vilja ta oss in i den så skulle vi kanske kunna göra det. Vi har bott här så pass länge nu, vi kunde ha lärt oss luxemburgska, vi kunde ha börjat rösta, vi kunde ta oss in i politiken, delta i charities, det finns en massa saker man kunde göra, och det har vi ju inte gjort.”*

6.2.1 Kunskapsinsamling med förhinder

Spelar medievalet någon roll för ackulturationsprocessen? Reece och Palmgreen (2000) säger att individen behöver samla kunskap för att kunna jämföra kulturer och förändra sin egen kulturella identitet. Det nya landets massmedia ger de inflyttade tillgång till ett brett spektrum av kulturella byggstenar och ger inblick i landets historia, värderingar och aktuella samhällsfrågor. I Luxemburg kompliceras detta av att massmedieutbudet är så starkt präglad av närheten till grannländerna. Radioprogrammen i bilen i morgonköerna kan lika gärna behandla belgisk inrikespolitik, tyska trafikstockningar eller franska strejker, som det luxemburgska parlamentsvalet. I kvällens tv-soffa konkurrerar de luxemburgska sändningarna med ännu fler språk och nyhetskildringar.

Birgitta säger: *”Här är det ju lika lätt att få in Belgien som Frankrike eller Tyskland och man kan ju inte följa utvecklingen i alla de länderna*

Fredrik brukar lyssna på en tyskspråkig kanal, men han är inte riktigt säker på varifrån programmen sänds. *”De pratar tyska, jag vet inte om det kommer från Tyskland eller om det är luxemburgskt.”*

Agebäck (2006) skriver: *”Många som ska flytta utomlands föreställer sig att de kan leva i ett nytt land och inte påverkas av eller själva påverka den lokala befolkningen. Detta skulle kanske enligt Storti (1990) vara möjligt om vi kunde skapa situationen av att bo utomlands och samtidigt inte ha något att göra med de lokala människorna. Då denna situation är orealistisk menar Storti att det inte går att blunda för det faktum, att varje person som flyttar till ett annat land kommer att påverkas av den lokala kulturen och denna påverkan kommer att producera en reaktion hos personen.”* Den situation som Storti, citerad i Agebäcks text,

beskriver som omöjlig ligger inte så långt ifrån den bild av Luxemburg som ges av både intervjupersoner och den officiella informationsbroschyr som citeras ovan.

6.2.2 Viljan till integration

Ingen av de personer jag intervjuat har som ambition att bli luxemburgare eller att bosätta sig i landet för alltid. Flera uttrycker ett tydligt främlingskap, trots att de bor i Luxemburg sedan många år.

Birgitta säger till exempel: *”Jag känner mig inte som en luxemburgare och man har ju väldigt lite kontakt med Luxemburg. Vi ingår ju inte i systemet på något sätt; barnen har egen skola, man ingår inte i sjukvårdssystemet, man kan inte luxspråket, det finns många hinder och man känner inte heller något behov riktigt.”*

Fredrik har maximalt sju år kvar av sin anställning på Europaskolan. *”Jag tror ju inte jag kommer att stanna i Luxemburg för evigt. Jag känner väldigt få människor här som är luxemburgare. De flesta kommer ju från skolan och då kommer de från olika länder, sen är det skandinaver man lärt känna här i Luxemburg. Vi har några vänner här från Portugal och de är födda här men de säger ändå att de inte är luxemburgare utan att de är portugiser, eller portugisiskor, och de tycker inte heller de passar in i det här samhället fast de är födda här.”*

Gisela och Gunnar anser sig *”på sätt och vis”* vara rotade i Luxemburg, de har bott åtta år i landet och trivs. Gisela menar ändå att de tillhör en subkultur. *”Barnen går ju inte i lokal skola utan i ett slags privatskola vilket ju gör att inte de heller integreras i samhället. Vi jobbar båda i icke-luxemburgska organisationer vilket gör att man heller inte kommer in i samhället.”*

Annika har ändrat inställning till integration sedan hon fick jobb i en luxemburgsk myndighet. *”Det har inte känts viktigt alls tidigare när vi båda har varit EU-anställda och levt i en svensk eller EU-enklav här i Luxemburg. (- - -) Jag måste fortfarande nypa mig i armen för att tänka att jag **är** Luxemburg när jag är någonstans och inte Sverige, och det känns ju annorlunda...”*

Hanna å andra sidan känner inte alls att det är viktigt att bli en del av Luxemburg. *”kravet på att vara à jour här är väldigt litet, om jag inte har ett eget intresse, om man säger så. För det krävs inte i mina sociala relationer, det krävs inte i mitt arbete och då har jag tyvärr inte haft ett eget intresse tillräckligt mycket.”*

David tänker att hans lilla dotter kanske kan bli en länk till Luxemburg. *”Vi har inte rotat oss i Luxemburg. Om vi blir kvar och vår dotter växer upp här blir vi ju rotade, då blir*

det ju hennes hemland. Nu är vi inte en del av Luxemburg, i så fall mer som en del av "the international community"

6.2.3 Kontakten med hemlandet

Öresjö & Andersson (2006) betonar vikten av att *"kontinuerligt hålla kontakt med hemlandet på alla tänkbara sätt för att underlätta en återflytt"*.

Under de första åren i Luxemburg tyckte Gunnar att han utan större ansträngning kunde följa med i diskussioner om vad som hände i Sverige, men nu märker han att saker ändras som han inte hängit med i. *"I dag kan det komma upp vardagssaker, om skolan eller polisväsendet, då man känner att 'nu har det hänt nånting', nu är det ett stort glapp från det man var komfortabel med, då man kunde regelverket."*

Gunnar har bott i Luxemburg i åtta år. Hanna har bott där i tre år, och för henne är det mycket viktigt att inte tappa vardagskunskaperna om Sverige. *"Det är viktigt med massmedierna. Det gör att jag kan förekomma. När man pratar med folk behöver inte alltid jag ställa frågan om vad som har hänt utan jag kan ibland vara först, 'ja, jag såg att...' och det känns viktigt för mig. Att inte bli en 'dum utlandssvensk', som inte förstår, inte vet, inte känner till."*

En japansk student i Sampedros (1998) studie säger: *"Sometimes I feel lost and I am hungry for Japanese words. And reading these characters, you know, makes me feel at home..."* Hanna beskriver en motsvarande känsla när hon läser gamla nummer av Göteborgsposten för att hon längtar hem.

6.2.4 Sammanfattning: fråga 2

Finns det en koppling mellan medieval, vilja till integration i det nya landet och längtan till rötter i hemlandet?

De två ackulturationsstrategier som de intervjuade svenskarna använder är integration och separation. I båda fallen sätter man högt värde på den egna kulturen. Kopplingen mellan medieval och integration är svår att bevisa i materialet. Dels är viljan till integration uttalat låg hos flera av intervjupersonerna, dels störs mediernas integrationsfrämjande process sannolikt av att medierna i Luxemburg kommer från hela regionen. Det samband som kan spåras mellan längtan till Sverige och medieval handlar dels om nyheter/information, för att behålla kunskap, dels om nostalgisk *"tröstkonsumtion"* av media som ger en positiv känsla.

6.3 Sverige sett utifrån

Robins och Aksoy fann i sina studier av turkar i London att respondenterna kunde känna sig främmande för hur turkiska medier presenterade nyhetsmaterial. *"They actually operate in and across two cultural registers (at least) – Turkish and British. As well as watching Turkish channels, most of them are very familiar with British television. And they will often make comparisons between the two broadcasting cultures (concerning, for example, programme quality, scheduling, bias, censorship).* (Robins & Aksoy 2006: 97)

I intervjuerna har jag frågat hur utlandssvenskarna ser på svenska medier, utifrån.

Carl säger först att han inte tycker sig se svenska medier "utifrån", Sverige känns inte så långt borta. Ändå reagerar han på att det enligt svenska medier bara finns ett "rätt" sätt att agera på – det svenska. *"Det är en brist på erfarenhet och influenser utifrån, helt enkelt. Man ser allt från sin egen synvinkel."*

Birgitta menar att det finns ett annat tonfall i svenska nyhetssändningar än i de nyhetsprogram hon följer i Luxemburg: *"Här handlar det mer om att man ska ta eget ansvar men det gör man inte i Sverige. Och så just kronor och ören. Man ska genast räkna ut vem som vinner och vem som förlorar, det blir lite inskränkt."* Hon efterfrågar också en större förståelse för att människors övertygelser faktiskt kan påverka deras ställningstaganden. *"De vet bara hur det är i Sverige, de förstår inte hur man resonerar i andra länder. De saknar liksom den internationella utblicken."*

Gunnar tycker det är förvånande att svensk tv ägnar så lite uppmärksamhet åt europafrågor och utrikespolitik, de områden han tycker är viktigast och intressantast. Men, säger han, kanske diskuteras de frågorna i de debattprogram han aldrig tar sig tid att titta på.

Annika är den som påminner mest om de turkiska tittare i London som tog illa vid sig av allt blod och våld i de turkiska nyhetssändningarna. Hon berättar: *"Jag minns så tydligt när vi kom till vårt sommarhus, där fanns det en löpsedel 'De här barnen har tagit livet av sig' sedan var det foton, 30 barn var det och det kändes helt främmande. Jag ville inte fatta vilket land jag kom ifrån där man kan publicera den typen av information och där folk är intresserade så det kommer på sidan ett."*

De flesta av intervjupersonerna tolkade frågan negativt, och nämnde exempel på något de uppfattade som negativt i det svenska medielandskapet. Något som flera nämnde i andra sammanhang var den positiva bild de har av svensk radio, framförallt av P1.

Birgitta säger till exempel: *”Det är alltid så roligt när vi åker bil på sommaren, så fort man kommer in till Sverige. Resan går så snabbt sen för man är så ovan att höra på svensk radio.”*

Annika beklagar de försvunna public service-idealen: *”Jag saknar ju mycket P1, det är det jag saknar allra mest. Jag är väldigt förtjust i det här gamla svenska om att tv och radio har ett utbildningssyfte. Det känns varje gång man kommer till Sverige och kör lite bil eller står hemma i köket och lyssnar på P2, så kommer det helt otroligt mycket ny information, man lär sig jättemycket! Det är nästan ett lite chockartat uppvaknande, som att man går omkring här och inte snappar upp nåt”*

6.3.1 Sammanfattning: fråga 3

Hur upplever man svenska medier, gjorda av och för människor i Sverige, när man lever i ett helt annat sammanhang?

Som utlandsboende har Luxemburgsvenskarna tillgång till minst två ”kulturregister” vilket präglar deras sätt att se och läsa svenska medier. Svenska nyhetssändningar upplevs ibland som ensidiga. *”Det är en brist på erfarenhet och influenser utifrån, helt enkelt. Man ser allt från sin egen synvinkel.”* Det finns också kommentarer om att svensk tv ägnar för lite uppmärksamhet åt Europafrågor och utrikespolitik. Kvällstidningarna och deras löpsedlar kan kännas obehagliga och ovana för Luxemburgsvenskarna, här finns inget motsvarande. Svensk radio får däremot många positiva kommentarer.

6.4 Avslutande reflektion

Det som överraskade mig mest i samtalen med de nio Luxemburgsvenskarna var inte deras utgångspunkter eller uttalade behov, utan snarare den variation som följer när det gäller olika handlingsalternativ.

Personlighetsdrag, omgivningens val och tekniska begränsningar påverkar vilka konsekvenser intervjupersonerna dragit av olika faktum. Exempelvis har rätt många av intervjupersonerna nämnt att de inte förstod franska när de flyttade till Luxemburg. För vissa har följden blivit konsumtion av tyskspråkiga medier, för andra har det lika självklara valet blivit att lära sig franska med stöd av massmedia och för ännu en grupp har svenskspråkiga medier blivit en nödvändighet.

Samma variation syns när det gäller barnen och hur föräldrar och lärare ser på deras behov. Det finns en rörande enighet om att barnens språkutveckling är viktig, men i praktiken

leder det till olika beslut i varje intervjuad familj. Det är alltså inte så enkelt att ett visst identifierat faktum leder till ett visst behov som sedan leder till förutsägbar medieanvändning.

6.5 Förslag till fortsatt forskning

Utlandssvenskarna i Luxemburg kan beskrivas som en resursstark grupp, men som framgått av intervjuerna känner sig många utanför i det luxemburgska samhället. Hos många av intervjupersonerna finns en stark dragning till den känslomässiga belöningen i det välbekanta och vardagliga. Svenska medier finns inte i det lokala medieutbudet, utan man får använda parabolantennor och internet för att få tillgång till nyheter från hemlandet.

Det skulle enligt min åsikt vara mycket intressant att kontrastera utlandssvenskar (i Luxemburg eller på annan ort) med exempelvis somalier i Sverige. Vilka skillnader och likheter finns i resonemangen kring medieanvändning och integration? Vilken betydelse ges åt språk, traditioner samt barnens rötter och integration?

En annan intressant vinkel vore att studera ”parabolantennsdiskurserna” utifrån vilka folkgrupper det handlar om. Parabolantennor i invandrartäta områden betraktas ofta med djup skepsis av värdlandet (Exempelvis i Frankrike, skildrat av Hargreaves & Mahdjoub (1997), Nederländerna – Milikowski (2000), Tyskland – Kosrick (2000)) medan exempelvis utlandssvenskars vanor beskrivs med skämtsamma undertoner.

7 Käll- och litteraturförteckning

7.1 Icke tryckt material

- Agebäck, Åsa (2006): Hur lär man sig om sin svenska identitet i ett interkulturellt möte? Stockholms universitet: Psykologiska institutionen. Magisteruppsats.
- Öresjö, Lotta & Andersson, Samuel (2006): "Mot en svensk kultur" En undersökning om utlandssvenska föräldrars val av skolgång för sina barn. Göteborgs Universitet: Institutionen för pedagogik och didaktik. Examensarbete.

7.2 Muntliga källor

- Intervju med "Annika" 24/3 2009, Luxemburg
- Intervju med "Birgitta", 29/3 2009, Luxemburg
- Intervju med "Carl", 31/3 2009, Luxemburg
- Intervju med "David", 23/3 2009, Luxemburg
- Intervju med "Eevi", 23/3 2009, Luxemburg
- Intervju med "Fredrik", 22/4 2009, Luxemburg
- Intervju med "Gisela och Gunnar", 3/5 2009, Luxemburg
- Intervju med "Hanna", 3/5 2009, Luxemburg

7.3 Tryckt material

- Berry, J.W. (1991) Understanding and Managing Multiculturalism: Some Possible Implications of Research in Canada. *Psychology & Developing Societies* 3 (1)
- Chambre de Commerce Luxembourg (2008): *Luxembourg petit pays – grands nombres* (finns även online: <http://www.cc.lu/docdownload.php?id=2051> - tillg. 31/5 2009)
- Drotner, Kirsten, m.fl. (2004): *Medier och kultur. En grundbok i medieanalys och medieteori*. Lund: Studentlitteratur.
- Elias, Nelly & Lemish, Dafna (2008): Paths of Integration. Media Uses in Immigrant Families: Torn between 'Inward' and 'Outward'. *International Communication Gazette* 70 (1)
- Hall, Stuart (2005): Kulturell identitet och diaspora. I Eriksson, Catharina & Eriksson Boaz, Maria & Thörn, Håkan (red.) (2005): *Globaliseringens kulturer. Den postkoloniala paradoxen, rasismen och det mångkulturella samhället*. Nora: Nya Doxa
- Hargreaves, Alec G & Mahdjoub, Dalila (1997): Satellite Television Viewing among Ethnic Minorities in France. *European Journal of Communication* 1997; 12; 459
- Hartman, Jan (2004): *Vetenskapligt tänkande. Från kunskapsteori till metodteori*. Lund: Studentlitteratur.
- Katz, E., Blumler, J.G., & Gurevitch, M. (1974). Utilization of mass communication by the individual. In J.G. Blumler & E. Katz (Eds.), *The uses of mass communications*. Beverly Hills: Sage. Citerad i Sampredo (1998)
- Kosrick, Kira (2000) Building bridges. Media for migrants and the public-service mission in Germany. *European Journal of Cultural Studies* 3(3)
- McQuail, Denis (2005): *McQuail's Mass Communication Theory, Fifth edition*. London: Sage
- Milikowski, Marisca (2000): Exploring a Model of De-Ethnicization: The Case of Turkish Television in the Netherlands. *European Journal of Communication* 2000; 15; 443

- Olsson, E & Grandin, I (1999). Bofasthetens operativsystem: Imer- och globaliseringsforskningen om livsformer och global rörlighet. *Kulturella perspektiv* 1999 (Nr 2), 33-47. Citerad i Öresjö, Lotta & Andersson, Samuel (2006)
- Reece, Debra & Palmgreen, Philip (2000): Coming to America: need for acculturation and media use motives among Indian sojourners in the US. *International Journal of Intercultural Relations* 24 (2000)
- Robins, Kevin & Aksoy, Asu (2006): Thinking experiences. Transnational media and migrants' minds. I Curran, James & Morley, David (red.) (2006): *Media and cultural theory*. London: Routledge
- Ruggiero, Thomas E (2000): Uses and Gratifications Theory in the 21st Century. *Mass communication & Society* 3(1)
- Sampedro, Víctor (1998): "Grounding the Displaced. Local media consumption in a transnational environment" *Journal of Communication*. 48(2)
- Service information et presse du gouvernement luxembourgeois (2008a): *À propos... du Luxembourg multicultural*. Luxembourg
- Service information et presse du gouvernement luxembourgeois (2008b): *About... Languages in Luxembourg*. Luxembourg
- Service information et presse du gouvernement luxembourgeois (2007): *À propos ... des médias au Luxembourg*. Luxembourg
- Statec (2008): *2008 Le Luxembourg en chiffres*. Luxembourg
- Storti, C. (1990). *The art of crossing cultures*. Yarmouth: Intercultural Press. (citerad i Agebäck (2006)
- Trost, Jan (2005): *Kvalitativa intervjuer*. Lund: Studentlitteratur.
- Trost, Jan (2007): *Enkätboken*. Lund: Studentlitteratur.
- Utrikesdepartementet. (1982). *UD-barnens uppväxtmiljö och utveckling*. Stockholm: Liber. Citerad i Öresjö & Andersson (2006)

7.4 Internet

- Administration des bâtiments publics – Deuxième Ecole Européenne et Centre Polyvalente de l'Enfance. <http://www.abp.public.lu/projets/execution/2009/ee2/index.html> (Tillgänglig 31/5 2009)
- Europa: EU - en överblick: Europas länder. http://europa.eu/abc/european_countries/eu_members/index_sv.htm (Tillgänglig 31/5 2009)
- Europa: Fakta och siffror om EU och dess invånare: Livskvalitet. http://europa.eu/abc/keyfigures/qualityoflife/index_sv.htm (Tillgänglig 31/5 2009)
- European School Luxembourg. <http://www.euroschool.lu/luxschool/home.php> (Tillgänglig 31/5 2009)
- International School of Luxembourg. <http://www.islux.lu/> (Tillgänglig 31/5 2009)
- Nationalencyklopedin: diaspora. www.ne.se/diaspora (Tillgänglig 31/5 2009)
- Nationalencyklopedin: acculturation. www.ne.se/ackulturation (Tillgänglig 31/5 2009)
- Numericable: TV plus. <http://www.numericable.lu/index.php?page=tv&id=plus> (Tillgänglig 31/5 2009)
- Statec: Population étrangère par nationalité, selon le sexe avec indication du nombre des étrangers nés au Grand-Duché 2001 http://www.statistiques.public.lu/stat/TableViewer/tableView.aspx?ReportId=641&IF_Language=fra&MainTheme=2&FldrName=2&RFPath=79 (Tillgänglig 31/5 2009)

- SVT: SVT World. <http://svt.se/svt/jsp/Crosslink.jsp?d=41918> (Tillgänglig 31/5 2009)
- Umeå kommun: Kommunfakta. <http://umea.se/umeakommun/omkommunen/faktaomumea.4.bbd1b101a585d704800061691.html> (Tillgänglig 31/5 2009)
- Third culture kids. <http://www.tckid.com/> (Tillgänglig 31/5 2009)
- Unofficial Radio Luxemburg. <http://home.swipnet.se/radiomuseum/208/history.htm> (Tillgänglig 31/5 2009)
- Wikipedia: Diaspora. <http://sv.wikipedia.org/wiki/Diaspora> (Tillgänglig 31/5 2009)
- Wikipedia: Radio Luxemburg. http://sv.wikipedia.org/wiki/Radio_Luxembourg (Tillgänglig 31/5 2009)

8 Bilaga: Intervjuguide

Hur länge har du bott i Luxemburg?

Hur gammal är du?

Har du bott i något annat land än Sverige och Luxemburg? I så fall, hur länge?

Hur ser din familjesituation ut?

Vilka språk behärskar du?

(def: så pass att du kan läsa en tidningsartikel eller förstå en nyhetssändning på TV)

Vilket/vilka språk pratar ni med varandra i hushållet?

Jobbar du? I så fall, inom vilken sektor?

Varför flyttade du till Luxemburg?

Hur länge tror du att du kommer att stanna i Luxemburg?

Vart kommer du att flytta när/om du lämnar Luxemburg?

Hur viktigt är det för dig att bevara dina band till Sverige? (1-10)

Hur viktigt är det för dig att knyta band till Luxemburg? (1-10)

Känner du dig som en del av det luxemburgska samhället?

Varför/varför inte?

Känner du dig som en del av det svenska samhället?

Varför/varför inte?

Hur påverkar massmedier hur du knyter an till Sverige resp Luxemburg?

Vilka massmedier använder du en vanlig vecka?

(språk, medieslag och distributionskanaler)

Vilka TV-kanaler har du tillgång till?

Har du tillgång till svensk TV?

Om inte, skulle du kunna ha det om du ville?

Om du tittar mycket på svensk TV: varför?

Om du skulle kunna ha svensk TV men valt att inte skaffa det: varför?

Vad avgör vilken TV-kanal du tittar på?

Vilken roll spelar internet?

Vad använder du nätet till?